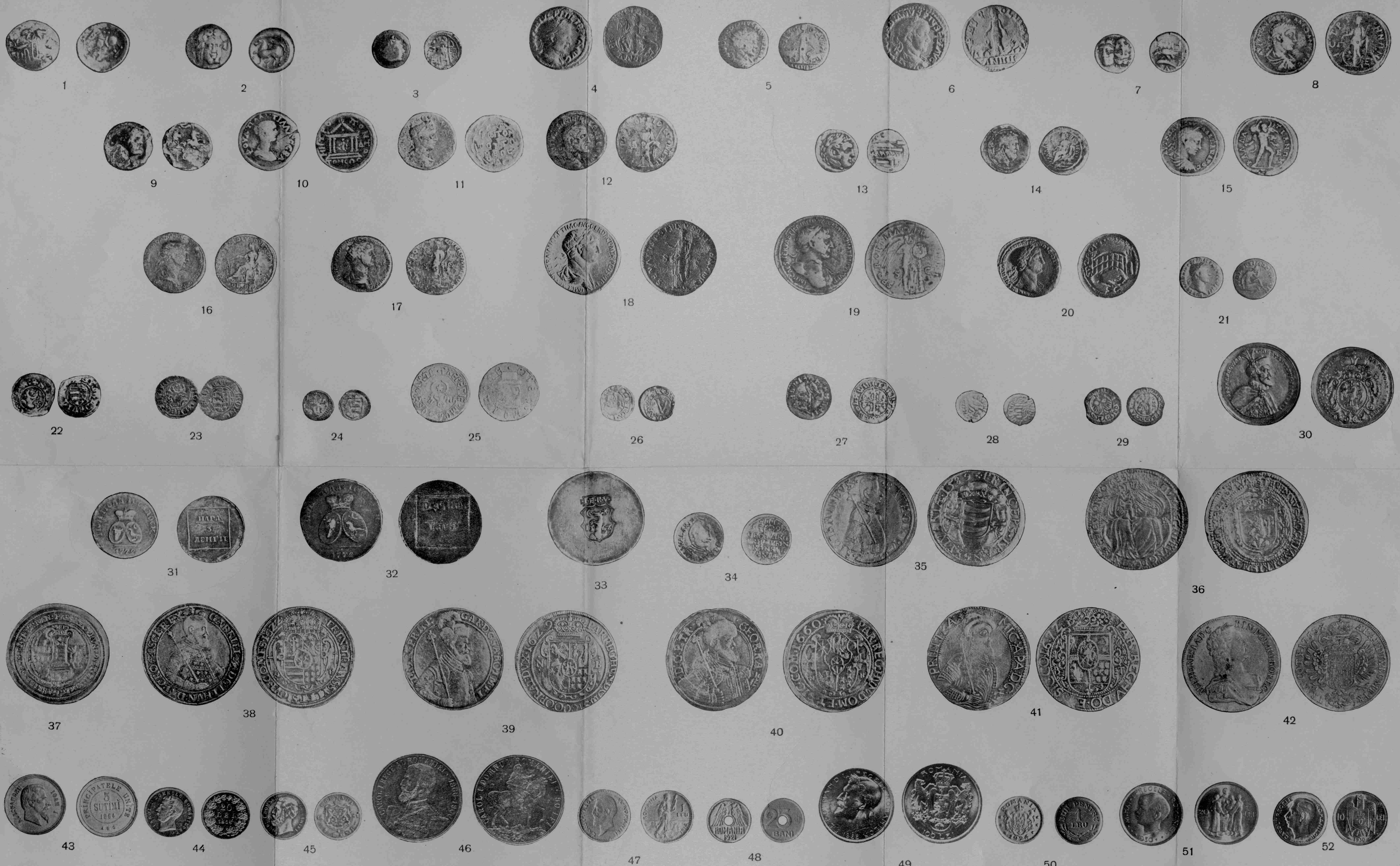
Monete cari au circulat pe teritoriul României actuale

din antichitate până astăzi

1)	Monetă Dacă (argint)	primul secol a Chr.
2)	„ „ „	tip Larrisa.
3)	„ „ „	(Dacia Tracia sau Macedonia)
4)	Provincia Dacia	Filip Arabul (244-249 d. Chr.)
5-6)	Moesia Superioară	Colonia Viminacium (bronz mic şi mijloc) Gordian III (238-244 d. Chr.)
7)	„ Inferioară	Istros argint 400 a. Chr.
8)	„ „ „ (bronz mijloc)	Alex. Sever (222-235 d. Chr.)
9)	„ „ Tomis „ „	monetă autonomă (cca 300 a. Chr.)
10)	„ „ „ „ „	Plautilla (211 d. Chr.)
11)	„ „ „ „ „	Alex. Sever (222-235 d. Chr.)
12)	„ „ „ „ „	Maximinus (235-238 d. Chr.)
13)	„ „ Callatis argint	monetă autonomă (350 a. Chr.)
14)	„ „ „ (br. mijloc)	moneta autonomă fără cap de împărat (cca. 300 a. Chr
15)	„ „ „ „ „	Alex. Sever (222-235 d. Chr.)

16-20)	Monetele Impăratului	Traian	(bronz mijloc şi mari) 98-117 d. Chr.
21)	„ „	„	(argint =denar) 98-117 „ „
22)	Moldova	Petru Musat	(argint) 1378-1393
23-24)	„	Alex. cel Bun	(argint şi aramă) 1401-1432
25)	„	Ioan Vodă cel cumplit	(bronz mijloc) 1572-1574
26)	„	Istrate Dabija	(bronz mic) 1660-1666
31-32)	Moldova & Muntenia	Monete (bronz mici şi mijloc.) bătute la Sadagura 1772	
27)	Muntenia	Vladislav	(argint) 1364-1375
28)	„	Mircea cel bătrân	(argint) 1387-1418
29)	„	Mihnea Vodă Radu	(bronz mic) 1658
30)	„	Brâncoveanu Constantin	1688-1714
33)	Transilvania	Ioan II Sigismund	(numai aver) 1562 probă
34)	„	Sigismund Bathori	3 gros 1597
35)	„	„ „	1589 taler

36)	Transilvania	Ştefan Bocskay	(Madona) N B
37)	„	Gabriel Bathori	(Not taler) 1611 (numai aver) probă
38)	„	Gabriel Bethlen	1622 N B
39)	„	„ „	1629
40)	„	George Rakoczy	1660 N B
41)	„	Mihail Apafi	1672 (taler din Bistriţa
42)	„	Maria Terezia	1753 taler
43)	Principatele Unite	Cuza Vodă	(br.) 1864 5, sutimi
44-46)	România	Carol I	aur 1868, 1906
45)	„	„	bronz 1881
47)	„	„	argint 1914
48-50)	„	Ferdinand I	(1931 aluminiu, 1922 aur, 1924 nichel)
51)	„	Mihai I	(bronz) 1930
52)	„	Carol II	„ 1930

CORNELIU C. SECĂŞEANU

CORNELIU C. SECĂȘEANU

NUMISMATICA

NOȚIUNI DE NUMISMATICĂ
GREACĂ, DACĂ, ROMANĂ,
BIZANTINĂ ȘI ROMÂNEASCĂ

CUPRINZÂND O HARTĂ GEOGRAFICĂ
ȘI O PLANȘĂ CU MONETE

— 1934 —
984. — INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ED. MARVAN". — BUCUREȘTI

CORNELIU C. SECĂŞEANU

NUMISMATICA

NOŢIUNI DE NUMISMATICĂ GREACĂ, DACĂ, ROMANĂ, BIZANTINĂ ŞI ROMÂNEASCĂ

CUPRINZÂND O HARTĂ GEOGRAFICĂ ŞI O PLANŞĂ CU MONETE

— 1934 —

984. — INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ED. MARVAN". BUCUREŞTI

Cuprinsul

Prefaţa

„Felix qui potuit rerum cognoscere causas"
VIRGILIU

Numismatica e ştiinţa monetelor vechi. Ea e o ştiinţă nobilă, plăcută şi folositoare fiindcă predispune pe colecţionar la lucru şi la studiu care-i rafinează spiritul şi gustul.

Judecând după majoritatea colecţionarilor, pot afirma că, unii fac numismatică din capriciu, alţii din întâmplare.

Colecţionarul începător adună tot felul de monete, fără a avea o intenţie bine definită, mai târziu însă studiind şi descifrând aceste piese, capătă o adevărată pasiune pentru ele.

Această pasiune merge crescând pe măsură ce cercetările şi studiile cresc, iar ştiinţa numismatică mai numără un nou adept.

Pentru unii, fantezia unui moment devine o adevărată pasiune.

Astfel s'a întâmplat şi cu mine simplu amator, care simţind lipsa unei lucrări în genul acesteia la noi, am pus mâna pe toc, scriind prezenta broşură, pentru viitorii colecţionari.

AUTORUL

Consideraţiuni generale asupra monetei

Se cunoaşte azi după sculpturile Egiptului că primul schimb s'a făcut în natură.

La Grecii vechi pe timpul lui Homer determinarea valorii lucrurilor se făcea pe capete de animale.

Un tripied mare de bronz valora 12 boi, o femee sclavă valora 20 de boi.

Pe timpul răsboiului troian, Grecii cumpărau vin de Lemnos, plătind contravaloarea în piei de bou sau boi în natură.

Către sfârşitul secolului VII-lea Dracon, legislator atenian, fixà, conform tradiţii, tariful amenzilor în capete de animale.

Chiar târziu mult după aceea, chipul boului fu reprezentat pe monetele unor oraşe, acest animal figurând drept semnul convenţional pe monetele Italiei meridionale.

La Romani, primul etalon pentru evaluarea mărfurilor s'a numit „pecus, pecoris" vită, de unde a derivat mai târziu cuvântul pecunia, care înseamnă monetă, bani.

Uzul continu, de a socoti animalele pe capete a dat naştere cuvântului capital, care înseamnă în limbajul de toate zilele bogăţie în numerar.

Moneta fiind mai greu de alterat, mai puţin voluminoasă, transportabilă, uşor de divizat, mai uşor de apropiat şi reprezentând sub un volum mic o valoare mare, înlocui cu timpul „vita" monetă.

Monete Greceşti

Sub numele de monete grecești se înțeleg toate monetele artichităţii ari n'au fost bătute de Romani.

In lumea antică, seria Greacă e cea mai importantă din toate punctele de vedere.

Odată cu expansiunea teritorială a Grecilor în cele 3 continente : Europa, Asia și Africa, monetele greceşti au circulat printre 1400 popoare și orașe. La noi chiar, pe ţărmul Mării Negre, Grecii întemeiară colonii. Astfel Tyras (Cetatea Albă); Jstros (Caranasuf, Istria); Tomis (Constanța); Callatis (Mangalia); și Dionysopolis (Balcic) sunt fundate de ei.

Din cauza numărului prea restrâns a cunoscătorilor noştrii, monetele grecești sunt foarte puțin cunoscute și studiate la noi.

INVENŢIA MONETEI

După unii autori, primele monete sunt cele bătute la Egina, alții însă atribue baterea primelor monete Lidienilor.

Iată ce scrie în această privință D-l E. Babelon.

„Je ne crois pas que les Lydiens aient inventé la monnaie, je crois au contraire que ce sont les Grecs de Milet et des autres colonies grecques de la côte d'Ionie qui étaient sous l'hégémonie des Lydiens. Hérodote dit les Lydiens parce que ces villes grecques qui, les premières, firent usage de la monnaie d'electrum, étaient comprises dans l'empire Lydien".

Ceeace înseamnă că tot Grecii sunt aceia cari au inventat moneta.

TITLUL ȘI GREUTATEA MONETELOR

Moneta a fost și este o bucată de metal a cărui titlu și greutate e garantată de stat.

Mult apreciatul numismat Mihail Sutzu a stabilit că în antichitate titlul și greutatea monetelor era în raport direct cu cantitatea mărfii cântărite [1])

„Sutzu pornind dela principiul, că greutatea primitivă care a servit la formarea pondurilor este grăuntele (de grâu, de

[1]) Vezi Const. Moisil. Studii și cercetări numismatice.

orz, dublu de greu ca cel de grâu; de roşcovă cu greutate quadruplă celui de grâu etc.) a constatat că grăuntele de grâu asiro-babilonean este identic cu cel egiptean şi cu cel roman.

Din acest moment, o lumină nouă s'a proectat asupra metrologiei antice, s'a putut stabili relaţiuni sigure, matematice, între pondurile romane, greceşti şi orientale. S'a putut transforma orice pond grec sau oriental în unităţi romane şi s'a putut astfel constată, cât de strânse legături au existat în acele timpuri depărtate între popoarele civilizate a lumii şi cât de mult s'au influenţat unele pe altele".

Operaţiunea cântăririi fu cunoscută mai întâiu de Egipteni.

Mai târziu această invenţiune fu adoptată de toate popoarele cari locuiau malurile Nilului, Chaldaea, Fenicia şi la Evrei.

Chaldeo-Asirienii întrebuinţau ca unitate monetară :

a) Talantul, etalon fundamental, (60 mine cântărind aproximativ $30^1/_2$ kgr.)

b) Mina, a 60 parte din talant, iar pentru greutate ;

c) Siclu, echivalând 1/60 din mină.

In Egipt unitatea ponderală se numea deben şi era egală cu cca 91 gr.

Dela Chaldeeni şi Egipteni, etalonul monetar ponderal trece la Greci şi apoi la Romani.

In antichitate deci, unitatea monetară e egală cu unitatea ponderală.

RAPORTUL AURULUI FAŢĂ CU ARGINTUL

Herodot, rezumând diversele sisteme monetare ale lumii Greco-Asiatice din al VII-lea la IV-lea secol, înaintea erei noastre, stabili că raportul aurului faţă de al argintului era de $1/13^1/_2$.

Natural că acest raport s'a modificat în decursul timpurilor.

CLASIFICAREA CRONOLOGICĂ A MONETELOR DUPĂ STILUL ARTISTIC

1) Perioada dela 700—480 a. Chr. e perioada artei arhaice.

Monetele antice neavând dată se pot determina cu foarte mare greutate. Pentru determinarea epocii căreia ele apar-

țin, trebuie să se aibe în vedere, forma, metalul, relieful şi caracterele scrisului.

Monetele perioadei mai sus arătate, fiind cele mai vechi, sunt foarte puțin clare. Ele exprimă forma arhaismului grec, care constă mai ales in representarea animalelor și capetelor de animale, figura omenească se observă rar de tot, iar reverul monetelor au un „Quadratum incusum" [1]).

De regulă monetele acestei perioade nu au inscripție. Aceste monete se fabricau în modul următor : Pe o stanță în care era gravat reverul monetei, se aşeza pastila monetară. Deasupra ei se punea o altă stanță în care era gravat aversul monetei. Cu o izbitură de ciocan pe stanța superioară, tipurile monetare se imprimau în pastilă.

Monetele unor orașe erau fabricate dintr'un aliagiu de aur şi argint, de culoare galbenă deschisă, care se numea electrum (aur pal) [2]).

Monetele altor orașe din Italia de sud în loc de „Quadrat incus" aveau întreg tipul monetar „incus". Așa de ex. sunt monetele bătute la Crotona, Metapont, Poseidonia, Sibaris.

Greutatea acestor monete varia dela o localitate la alta.

II) Perioada dela 480—415 a. Chr. e perioada artei de transiție.

Monetele acestei perioade exprimă tranziția dela arta arhaică la arta clasică. Această epocă începe odată cu înflorirea artei grecești în Asia Mică și ține până la monetele Syracusei și Athenei.

In acești 65 de ani se face un mare progres în ceeace privește technica monetară. Formele monetelor acestei perioade sunt mai regulate, se pune nume de orașe şi de magistrați, în formă prescurtată, iar detaliile depe monete sunt redate mai bine, acest lucru observându-se chiar și la figura omenească.

Din această perioadă datează și o serie de tetradrahme [3]) din Syracusa, precum și monetele din Agrigentum (Sicilia), Athena, etc.

III) Perioada dela 415—336 a. Chr. e perioada artei pure.

---

[1]) Quadratum incusum, pătrat imprimat adânc pe reverul monetelor antice.

[2]) Electrum, amestec aproximativ 3 părți aur şi o parte argint.

[3]) Tetradrahma, moneta greacă din vechime.

In această epocă arta monetară ajunge la apogeul ei, prin aceia că monetele acesteia, sunt cele mai artistice, din cele mai vechi timpuri și până azi. Ele au o perfectă simetrie în proporții, eleganță, finețe în executare, și bogăție în ornamentație.

Din această perioadă fac parte monetele bătute : dela Syracusa până la monetele bătute de Alexandru cel Mare.

Monetele acestei epoci reprezintă diferite divinități.

IV) Perioada dela 336—280 a. Chr. e perioada de sfârșit a artei. Această perioadă ține dela Alexandru cel Mare la Lysimach. Ei i s'a mai zis și epoca lui Alexandru cel Mare.

Capetele regilor, depe averul monetelor acestei perioade, sunt în deosebi foarte frumos executate; reverul lor înfățișează adesea pe Zeus Olimpicul stând pe tron, ținând în dreapta vulturul. Infățișarea tipului lui Zeus e deasemenea fără echivalent până în zilele noastre.

Tot în această perioadă începe și Roma fabricarea monetelor sale.

V) Perioada dela 280—146 a. Chr. e perioada declinului artei monetare grece.

Această perioadă începe dela Lysimach și ține până la cucerirea Grecilor de Romani. Ea e caracteristică prin portretele regilor, cari se observă în deosebi pe monetele bătute în Egypt, Siria, Bactria, Pontus, Bitynia, Pergamum, Macedonia și Sicilia, precum și pe monetele Greciei propriu zise, care dela 168, trece sub Romani.

In Africa (Cartagena) degradarea monetară, atât ca stil cât și ca execuție, începe deasemeni după 146.

Singurul avantagiu pe care îl prezintă montele acestei perioade e că au pe ele numele magistratului.

Monetele bătute în Asia și Grecia europeană, urmând școala din Pergamum și Rhodos sunt din punct de vedere artistic mai interesante.

VI) Perioada dela 146—27 a. Chr., e perioada continuă a declinului artei.

Această perioadă începe dela cucerirea Greciei de Imperiul roman.

Ceeace contribue ca arta monetară greacă să cadă repede în decadență, după o epocă atât de strălucită ,e pierderea libertății cetăților grecești din sudul Italiei.

Tot în această epocă, în nordul Greciei și Maroneea (Tra-

cia) se bat monete de argint. Insula Thasos bate tetradrahme. In Asia Minoră, argintul continuă a fi bătut până la 133 a. Chr. Siria, Egypt și Bactria bate de asemenea monete mărunte, dintre cari cele mai importante sunt cele bătute de Mitridates, regele Pontului. Tot acestei perioade îi aparţin şi monetele republicane romane.

VII) Perioada dela 27 a. Chr. până la 268 d. Chr. se numește perioada Imperiului.

Această perioadă ține dela Augustus la Galerius Maximian. Ea e caracterizată prin baterea monetelor de bronz, comemorând diferite ocaziuni.

Aceste sunt monetele coloniale bătute în timpul stăpânirii romane în Grecia şi se numesc monete coloniale romane.

Sisteme monetare la Grecii vechi.

Toate sistemele monetare antice şi moderne sunt bazate pe greutate ca unitate de măsură.

Pentru a ne face o idee a acestei diviziuni, dau mai jos câteva din aceste unități, cele mai cunoscute.

Argint = Tetadrahma (4 drahme)
Didrahma (2 drahme)
Drahma
Aur : Stater, valorând 20 de drahme.

In timpurile de azi s'a găsit de asemenea multiplii şi submultiplii de stater.

Piesele de bronz sunt mai puțin determinate ca cele de aur și argint.

Clasificare după aranjamentul geografic.

Monetele vechi grecești de pretutindeni se grupează în mai multe serii, şi fiecare serie are nevoie de un aranjament propriu.

După aranjamentul geografic putem alcătui următoarea schemă :

EUROPA

SPANIA, (Tarraconense, Betica).

GALIA

GERMANIA

ITALIA (Etruria, Umbria, Picineum, Vestini, Latium, Sanium, Frentani, Campania, Apuleia, Calabria, Tarent, Lucania şi Brutiium).

SICILIA (Agrigentum, Syracusa, monetele insulelor adiacente Siciliei).

PANONIA, **Dacia, Sarmatia, Moesia superioară, Moesia inferioară.**

TRACIA, (orașe din Tracia, Tracia-Chersonesus, Ins. Trace, Macedonia (orașe din Macedonia).

TESSALIA, (Iliria, Epir, Acarnania, Etolia, Locris, Phocis, Baeoția, Atica, Athena, Megara, Aegina, Pelopones și Creta.

ASIA

Bosforus, Chimmerius, Cholchis, Pontus, Paphalagonia, Bitynia, Mysia, Troas, ins. Tenedos, Aeolis, Lesbos, Jonia, ins. Jonice-Caria, Lycia, Pamphilia, Pisidia, Jsauria, Lycaonia, Cilicia, Cyprus, Lydia, Phrygia. Galateea, Capadoccia, Armenia, Siria, Seleucis, Commagene, Cyrrhestica-Chalcidice, Caalcidene, Palmyrene-Seleucis și Pieria-Antiochia, Coelesyria--Trachonitis, Juturaea, Decapolis, Phonicia, Galileea, Samaria, Judeea, Arabia, Nabateea, Mesopotamia, Babylonia-Assyria-Parthia, Characena, Persia Bactriana și India.

AFRICA, Egypt, Alexandria, Ethiopia, Cyrenaica, Libya, Syrtica-Byzancene-Zeugitana, Numidia, Mauretania.

* * *

Cele mai interesante monete antice pentru noi sunt fără îndoială cele cari sunt originare din ținuturile noastre.

MONETELE COLONIILOR GRECEȘTI DEPE COASTA DE NORD-VEST A MĂRII NEGRE ȘI MONETELE PROVINCIILOR DANUBIENE.

Unele din coloniile grecești de pe coasta de nord-vest a Mării Negre a bătut monetă încă din veacul al V-lea a. Chr. [1]).

---

[1]) N. B. Cea mai importantă lucrare numismatică pentru noi, e fără îndoiala „Die Antiken Münzen von Dacien und Moesien von Behrend Pick", operă tipărită în 2 volume la 1898. Partea a 2-a a lucrării a fost făcută în colaborare cu Kurt Regling, unul dintre cei mai mari numismați germani. Pentru studiul monetelor pontice Pick a făcut următoarele diviziuni :

I-a parte cuprinde : Provincia Dacia ; Moesia superioară, Moesia inferioară, mergând cu coasta Mării Negre până la fluviul Borsysthenes.

Partea II-a cuprinde monetele din Tracia, iar

Partea III-a cuprinde monetele din Macedonia.

Scythia Minor.

Cam pe la anul 300 a. Chr. regii din Scythia Minoră au început a bate monete cu numele lor.

Dintre acești regi cei mai principali sunt : Canites, Sarias, Akrosas, Tanusa și Charaspes.

Printre orașele grecești din Scythia și Provinciile Danubiene cari au bătut monetă citez : Tyras, Caranasuf sau Istria, Tomis, Callatis, Dionysopolis, iar mai târziu s'a găsit că au bătut monete Provincia Dacia și Colonia Viminacium.

Aceste lucruri au fost descrise până în cele mai mici amănunte de decedatul academician și marele numismat Mihail C. Sutzu, precum și de profesorul W. Knechtel în Buletinul Societății Numismatice Române, vol. I, din 1908. In 1928 au fost descrise în „Dobrogea" de d-l Const. Moisil ; voiu mai adăuga și eu ceva cu privire la aceste monete.

Tyras (Cetatea Albă, Akkerman) oraș în Sarmatia.

Cam prin sec. al III-lea a. Chr. la gura fluviului Tyras locuia în plină prosperitate o colonie greacă venită din Milet.

Această colonie a bătut monete grecești.

Mai târziu după cucerirea romană, orașul Tyras, bătu monete cu bustul Demetrei, văzută din față, cu capul lui Apollon și al Demetrei. Pe alte bronzuri mici din Tyras se distinge adesea capul lui Poseidon, Dionysos, Hermes și Asklepios ; reverul acestor monete reprezintă de regulă : kalathos, liră, caduceu, șerpi și pești.

Monetele Imperiale romane au fost bătute cu începere dela Domițian la Julia Mamaea (81—235 d. Chr.), dar se întâlnesc foarte rar. Legenda lor e TYPANΩN.

Istros, (Caranasuf, Istria) Moesia inferioară.

O altă colonie din antichitate, locuită de Grecii din Milet era Istria.

Așezată și ea la gura râului cu acelaș nume, Istros a fost încă din vechime, unul din cele mai importante orașe comerciale.

Incepând dela 400 a. Chr. și până sub Gordian III-lea Pius 268 d. Chr., Istrienii bătură monetele lor proprii. Grație poziției sale naturale Istros deveni ùnul din cele mai puternice orașe. Dela Istros plecau corăbiile la nord pe Razelm şi mergeau până la Tyras și Olbia.

Monetele pricipale sunt drahme, (piese de argint).

Averul acestor monete reprezintă 2 capete inversate ; reverul lor înfățișează un vultur de mare pe delfin ΙΣΤΡΙΗ.

Aceste piese sunt de o bună execuție.

Marele număr de monete de argint bătute de Istros ne dovedește bogăția de altădată a orașului.

Acest vultur este asemănător monetelor din Olbia (Sarmația) o altă colonie greacă din Milet așezată la gura fluviului Hypanis, precum și monetelor lui Sinope. Pe cele dintăi monete ale sale de bronz e scris ΙΣΤ, iar pe monetele de mai târziu de argint e scris ΙΣΤΡΙΗ.

Alte piese de bronz au relieful la fel cu cel de argint ; vultur de mare pe delfin ; averul lor prezintă capul păros și bărbos a lui Istros.

Alte ori pe aceste piese figurează capul lui Istros iar pe rever Hermes (zeul negoțului) ținând în stânga un caduceu, iar în dreapta o pungă, ceeace explică expansiunea comercială a orașului.

Uneori pe aceste monete se vede reprezentat capul lui Dionysos, iar pe rever o cracă de viță cu struguri.

Istros ca și Tyras a bătut sub Mitridate monete de aur tip Lysimach (regele Traciei). Aceste piese au pe tronul lui Zeus litera ΙΣ, prescurtat **Istros** sau TY prescutrat **Tyras.**

In timpul Imperiului roman Istros a bătut la început monete fără cap de împărat. Aceste monete reprezintă uneori capul lui Apolon, iar alte ori bustul Atenei.

Dintre împărații romani cari au bătut monete putem cita : Adrian, Antoninus-Pius, Comodus, Septemiu Sever, Julia Doamna, Caracalla și Doamna, Caracalla, Geta, Elagabal, Alex. Sever. Julia Mamaea, Gordian, Tranquillina, Gordian și Tranquillina.

Cele mai numeroase dintre ele sunt cele bătute sub Adrian 117-138, Alex. Sever 222-35 și Gordian III-lea Pius 238-244 d. Chr.

Toate monetele Imperiale romane sunt de bronz și au pe rever chipul : Cybelei, Apollon, Demetrei, Zeus, Tiche, Delfin, Dionysos, Poseidon, Nemesis, Hera, Atena, Serapis etc.

Tomis (Constanța de azi), Moesia inferioară.

Acest oraș e important pentru noi prin exilul poetului Ovidiu. In Tomis și-a scris acest poet „Tristele" sale.

Ca şi Istros şi Callatis, Tomis a fost pe vremuri o veche colonie greacă.

Oraşele aceste pontice având multă vreme o cărmuire proprie, monetele lor sunt cunoscute sub numele de monete autonome.

Incepând dela Lysimach 323 a. Chr., Tomis bătu necontenit monete.

Monetele bătute de Mitridate, cu tipul monetelor Lysimach pentru Tomis, au pe tronul lui Zeus literile TO, prescurtarea lui Tomis.

Monetele autonome au pe aver capul lui Apollon, capul Dioscurilor, a lui Hermes (zeul negoţului) şi al Demetrei (zeiţa culturii pământului).

Această zeitate figurează dela cele dintâiu până la cele depe urmă monete din Tomis.

Hermes şi Demetra personificau comerţul şi bogăţia din acea epocă şi deaceea ei apar foarte des pe monetele din Tomis, reverul lor reprezintă protomi de cai şi cuvântul „TOMI".

In timp ce monetele din Istros au drept emblemă un delfin, Tomis are drept simbol caii Dioscurilor. Intr'adevăr pe reverul monetelor autonome ale lui Tomis se vede adesea jumătăţi de cai, sărind în galop. Averul lor reprezintă capul îmbărburat a lui Zeus, care adesea e restampilat.

Aceste monete circulă în Tomis până la cucerirea oraşului de Romani.

Una dintre aceste monete are pe aver capul marelui Zeu ; iar pe rever 2 stele cu 6 rosete.

In Tomis se practica cultul zeului Apollon, al lui Poseidon şi Dionysos.

Tomis fiind bogat în vii, ducea vin şi aducea amphore de Rhodos. Bogăţia Dobrogei de azi a fost cunoscută încă de multă vreme, vechiului popor scit.

Importanţa comercială a oraşului Tomis se poate deduce privind aceste monete. Incă din vechime, Marea Neagră a făcut din Tomis cel dintâi port la Pontus Euxinus. Mulţumită poziţii sale naturale Tomis deveni unul din cele mai importante oraşe ale Mării Negre, Istros (Istria) şi Callatis (Mangalia) o urmară.

Istros stăpânea comerţul dunărean, în timp ce Callatis stăpânea comerţul de nord est.

Comerţul lui Tomis era însă cel mai mare şi mai întins, şi corăbiile tomitane mergeau în sus spre Olbia şi Tyras, iar în jos până la Bosfor şi Athena.

Romanii găsiră în Tomis un oraş mănos în câmpii şi bogat în vii.

Traian ridică monumentul dela Adam-Clisi a căreia înfăţişare o găsim pe reverul unor monete ale sale.

In timpul împăratului Traian, Tomis făcea un comerţ întins cu Axiopolis, oraş aşezat la cotitura Dunării la sud de Cerna-Vodă.

Bogăţia oraşului Constanţa din acele vremuri s'ar putea socoti numai după importantele monumente găsite aci şi descrise de distinsul arheolog Tocilescu în „Cercetări arheologice din România".

Pentru studiul monetelor din Tomis vom împărţi monetele în 3 grupe : autonome, pseudo-autonome, imperiale.

Bucurându-se de independenţă îndelungată, Tomis bătu monetele Imperirale romane cu inscrirpţii greceşti dela Octavian Augustus-Filip Arabul, 43-249 d. Chr.

Toate monetele imperiale romane sunt de bronz. Din aceste monete se cunosc până azi monete dela : Titus 79—81 d. Chr., Nerva 96—98, Traian 98—117, Adrian 117—138, Antoninus 138—161, M. Aurelius 140—180, Lucilla 183, Comodus 175—192, Crispina 183, Lucilla, Pertinax, Septimiu Sever 193—211, Julia Doamna 193, Caracalla 196—217, Plautilla 211, Geta 198—211, Elagabal 218—222, Maesa, Paula, Alexandru Sever 222—235, Mamaea, Maximinus 235—238, Gordian III Pius 238—244, Gordian şi Traquilina, Filip I şi Otacilla, Filip Jun. 244—249.

Legenda acestor monete e TOMI, TOMITΩN.

La toate monetele Imperiale greceşti titulatura împăratului este : AYTOKPATOP KAIΣAΓ' urmând apoi numele. Uneori titulatura şi numele sunt prescurtate în greceşte, aşa de ex. : Αὔτ (οκράτωρ) Κ(αῖσαρ) Μ(αρκοζ) Αὔρ(ηλιοζ) Αλέξαη (θροζ)

Averul monetelor Imperiale înfăţişează bustul împăratului; reverul lor reprezintă diferite alegorii, ca şi cele din oraşele de mai sus. Odată cu Antoninus Pius, Tomi deveni metropola Pontului şi pe monetele sale se vede următăoarea inscripţie : MHTPOΠ (OΛEΩΣ) TOY ΠONTOY TOMEΩC.

După reverul monetelor imperiale Romane se pot distinge următoarele tipuri gravate : Apollon, Askleopios, Atena, capul

lui Tomos, Cybela, Dioscuri, Serapis, Demetra, Gaia, Heracle, Heracle cu cerberul, Apollon, eroi cu arcul, clădiri de artă, amazoane. Apoi Zeus, Nike, Temple, Vulturi, Poseidon, Artemis și Hecate cu 3 fețe, Ares, Atena, Roma, Afrodita, Venus, Eroi pe delfini și pe lei, Dionysos, șerpi pe rug, viță de vie. Apoi personificări : Abundența, Concordia, Tiche, Nemesis-Aequitas. Apoi cei doi împărați dând mâna, Concordia Aeternae, împăratul cu calul, împăratul strivind prizonieri, împăratul cu glob, eroul trac, Nike încoronând, Trofee, Vultur, Vulturul legiunilor, Temple.

In Tomis se practica cultul lui Zeus și a vulturului său, a lui Serapis, Dionysos, Concordiei, a lui Tiche, al Dioscurilor, etc.

Dintre divinități Tiche era protectoarea orașului. Tiche își avea templul în aceste orașe pontice.

Pe alte monete imperiale ale orașului Tomis se observa pe rever un vultur, iar de jur împrejur legenda obișnuită. Acest vultur înfățișează vulturul legiunilor romane.

O altă monetă are pe Nike. Această zeitate joacă un rol foarte mare în istoria baterii monetelor tomitane. Nike e zeița victoriei. Ea este înfățișată sub forma unei femei înaripate ținând într'o mână coroana învingătorului ; iar cu cealaltă o cracă de palmier.

Pe alte monete din Tomis, întâlnim pe Zeus stând pe tron ținând în stânga sceptrul și în dreapta victoria sau aquila. In sfârșit pe alte monete se observă zeul Serapis, al căruia cult a fost adus în Metropola Pontului din Egipt.

Alte ori pe aceste monete se observă un șarpe, care de altfel trebuie socotit ca un atribut al zeilor [1]. Așa de ex.: Asklepios și sora sa Hygeea (medicina) sunt totdeauna însoțiți de șarpele sfânt.

Pe unele reveruri se poate întâlni templul Cybelei (personificarea munților și pământului).

Cea mai caracteristică dintre monetele Imperiale romane e aceia a lui Traian, a căreia aver reprezintă capul împăratului, iar reverul ei înfățișează un trofeu înarmat cu un scut și pavăză, așezat pe o bază. Toate aceste lucruri nu pot decât a dovedi bogăția vechiului Tomis.

Valoarea acestor monete e determinată prin literile alfabetului AC, B, Γ, Δ și Δ C ($1\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{4}$ Assi).

---

[1]) Simbolul vieții.

Uneori monetele Imperiale sunt contramarcate. Aceste contramărăci sunt cam în felul acestora ce urmează :

□ un dreptunghiu cu spice de grâu, sau capul Demetrei, sau capul Dioscurilor ;

□ un dreptunghiu cu literile TRA capul lui Zeus, vultur ;

O un cerc cu cap bărbos, sau al Demetrei ;

Δ Δ sau diferite semne convenţionale din timpul lui Geta ;

O şi B sau diferite semne convenţionale din timpul lui Gordian.

Callatis (Mangalia), Moesia inferioară.

Cam prin secolul IV a Chr. coloniştii greci din Heracleea fondară oraşul Callatis.

Callatis e o veche colonie grecească aşezată la 24 mile sud de Tomis, pe locul unde azi e Mangalia.

Callatis face parte din oraşele autonome greceşti şi din provinciile de sud ale Moesiei.

In Callatis au circulat monete greceşti de aur, argint şi bronz.

Pe timpul lui Mitridate s'a bătut stateri de aur cu literile ΚΑΛ (latis) tip Lysimach.

Monetele de argint au pe aver capul lui Heracle cu pielea lupului nemean ; iar pe rever, arc, măciucă macedoneană, spice de grâu.

Bronzurile autonome din Callatis au de regulă pe aver capul lui Heracle, Atena, Dionysos, Apollon şi Demetra, iar reverul lor reprezintă scene din mitologie.

O altă categorie o formează monetele imperiale romane fără cap de împărat. Dintre aceste monete pot aminti una ce are pe aver capul lui Heracle, iar pe rever zeul oraşului ţinând în stânga o victorie.

Se cunosc până astăzi monete de bronz dela Marc Aurel 140 180 d. Chr. Faustina junior 175, Lucilla 183, Sept. Sever 193—211, Julia Doamna, soţia lui Sept. Sever 193, Geta 198—211, Elagabal 218—222, Alex. Sever 222—235, Filip pater, Otacilla, Filip filius 244—9.

Ele au drept legendă „ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ".

Reverul lor reprezintă scene cu Hercule, Cybela, Dioscuri (cultul pontului Euxinus).

Adeseori, pe aceste monete se observă şi valoarea lor determinată prin literile alfabetului, ca şi la oraşele anterioare.

Dionysopolis (Balcic) Moesia.

Dionysopolis era aşezat odinioară acolo unde astăzi e Balcicul. Asupra monetelor acestui oraş e foarte puţin de scris. Monetele sale de bronz încep să apară pe la 200 a. Chr. Bronzurile autonome ale lui Dionysopolis reprezintă adesea capul lui Dionysos sau al Demetrei.

Dintre monetele Imperiale romane se cunosc până astăzi monete dela : Comodus (175—192), Sept. Sever (193—211), Julia Doamna (193), Ania Faustina, a treia soţie a lui Elagabal, Julia Maesa (223), Gordian 238—244).

Reverul lor înfăţişează pe Demetra, Heracle şi Serapis.

Semnul valutar începe a se pune dela Commodus. Acest semn e reprezentat prin literile alfabetului de mai sus.

Legenda monetelor e : ΔΙΟΝΥ sau ΔΙΟΝΥCΟΠΟΛ(Ε)ΙΤΩΝ

Provincia Dacia.

Regatulu Dacilor se întindea altă dată acolo unde se găseşte România de azi.

Provincia Dacia a început a bate monete abia dela Filip Arabul şi a continuat până la Gallienus 244—268 d. Chr.

Monetele Daciei sunt de bronz. După mărimea şi greutatea lor le putem împărţi în : mijlocii şi mici.

Tipul monetelor bătute în Dacia au pe aver o femee (Prov. Dacia) cu două steaguri legionare, stând între vultur şi leu. Unul din aceste steaguri aparţine legiunii V-a Macedonică, al doilea legiunii XIII-a Gemina.

Până astăzi se cunosc monete dela : Filip Arabul (244—249 d. Chr.), Ottacilia, soţia lui Filip, Filip filiŭs (244—249), Traian Decius (249—251), Etruscilla, Herenius (249—251), Hostilianus (249—251), Trebonian Galus (252—4), Volusian (251—4), Aemilian (253—4) şi dela Gallienus (254—268).

Pe aceste monete se observă adesea „AN I." (anul I) — „AN XII" (anul XII). Acest an corespunde anului monetizării.

Moesia superioară.

La anul 86 d. Chr. Domiţian împărţi Moesia în două provincii. Provincia Moesia superioară şi Provincia Moesia inferioară. Provincia de vest cuprindea cea mai mare parte din Serbia de azi, în timp ce Moesia inferioară cuprindea ţinutul de est din nordul Bulgariei şi Dobrogea actuală.

Moesia superioară a bătut şi ea monete. Ele au fost emise de Colonia Viminacium.

Viminacium se găsea altă dată pe malul drept al Dunării în Serbia de azi, în fața orașului T. Severin.

Tipul obișnuit al acestor monete au pe rever pe provincia Moesia, stând în picioare între bou și leu.

Tipul lor e asemănător monetelor Daciei. Ca și celelalte, aceste monete sunt de bronz și se cunosc până astăzi monete dela Gordian III Pius (238—244), Filip Pater (244—9), Otacilia soția lui Filip, Filip junior (244—9), Traian Decius (249—251), Etruscilla, Herenius (249—251), Trebonian Gallus (252—4), Volusianus (251—4), Aemilianus (253—4), Mariniana, soția lui Valerian, Gallienus (254—268).

Inscripția acestor monete e : PMS COL VIM și înseamnă Provinciae Moesiae Superioris Colonia Viminacium. Ca și monetele din Dacia ele indica AN I.—AN XVI (239—257 d. Chr.), cu excepția la regulă a anului X-lea (248) în care uzurpatorul N. Pacatianus bătu în Viminacium monetele sale exclusiv tip roman. Aceste monete reprezintă un leu, insigna legiunii IV Flavia și un taur, insigna legiunii VII Claudia.

MONETE DE BRONZ BATUTE DE IMP. ROMANI IN DACIA ȘI VIMINACIUM

Anul		Dacia	Viminacium
		Bronzuri mici și mijlocii	Bronzuri mici și mijlocii
238 d. Chr.	Gordian		AN IIII
244-9 „	Filip Arabul		AN III
—	Otacillia	AN I	AN X, XI
244-9 „	Filip Junior	AN I	AN VIII, VIIII
249-51 „	Traian Decius	AN III, IV, V	AN XI, XII
—	Etruscilla	AN IIII	AN XI, XII, XIII
249-51 „	Herenius	AN IIII, V	AN XI, XII
249-51 „	Hostilianus	AN V, VII	
252-4 „	Trebonian Galus	AN V	AN XII, XIII, XIV
253-4 „	Volusian	AN V, VI	AN XII, XIII
253-4 „	Aemilianus	AN VII	AN XII, XIV
—	Mariniana		AN XV
254-68 „	Galienus	AN VI, VIII, X, XI	AN XVI

Monete Dace

Marea cantitate de monete Dace răspândite pretutindenea, în regiunile locuite de Români, ne vine de minune în ajutor pentru a ne face o idee cât mai clară asupra monetizării dace.

Dacii au imitat cu predilecție monetele grece și romane, începând din secolul al IV-lea a. Chr. — I secol d. Chr. Gravorii monetari barbari, copiau pe averul monetelor lor capul lui Zeus, iar pe rever reprezentau un călăreț.

Așa dar [1]) simbolul monetelor dace era un călăreț.

Monetele dace neavând nici o finețe, nu pot fi socotite ca monete ce exprimă o valoare artistică.

Printre monetele imitate de Daci putem enumera mai multe tipuri :

a) Monetele regilor Macedoneni ; (Philipp II și Alex. cel Mare). Cel mai predominant tip, poate fi considerat cu drept cuvânt, staterii de argint. Acest tip de monete au pe aver capul lui Zeus cu coroana de lauri, reverul lor reprezintă un călăreț cu o nuea. Ele n'au nici un fel de legendă.

b) Tetradrahmele lui Alexandru cel Mare, au fost copiate în special de Dacii dela Dunăre. Aceste monete au pe aver ; capul lui Heracle, împodobit cu pielea leului ; iar pe rever pe Zeus șezând pe tron cu sceptrul în stânga, în dreapta ține un vultur ; în câmp o monogramă.

Uneori tetradrahmele, piese de argint, sunt tăiate.

c) Monetele copiate după monetele orașului Larissa (Tessalia).

Aceste monete reprezintă pe aver capul nimfei Larissa, privită din față, pe reverul lor se distinge un călăreț semănând mai mult a jokeu.

d) Pe lângă monetele mai sus amintite, Dacii au mai imitat din belșug și tetradrahmele din Thasos, în acea epocă, când comerțul insulelor trace era în floare. Aceste monete au pe aver capul tânărului Dionysos acoperit cu ederă, iar reverul lor înfățișează pe Heracle cu măciuca în dreapta, iar în stânga cu pielea leului. Legenda lor e ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ însă barbarizată. Barbarizarea monetelor din Thasos merge până

---

[1]) Keltische Numismatik der Rhein-und-Donaulande von Dr. Robert Forrer.

acolo că legenda de pe monete e uneori înlocuită prin niște puncte.

c) Dacii au imitat și dinari consulari și imperiali diformându-le tipurile.

Din tipurile mai sus enunțate ne putem da seama, de cultura, politica și comerțul Dacilor. Acest comerț stăpânea întreaga coastă de nord a Mării Negre și gurile Dunării. El înlesnea trecerea mărfurilor dace în Italia, Tracia, Macedonia, Grecia și Asia mică [1]).

Monete Romane

REPUBLICA

Monetele romane anterioare imperiului sunt cunoscute în general sub numele de monetele republicei sau monete consulare.

Aes grave italian. Popoarele italiene cari nu îndurară influența greacă au fabricat monete după unitățile celor romane.

Unitatea acestor monete e asul, care cântărește exact o libră [2]).

El se divide în semis 1/2, triens 1/3, quadras 1/4, sextans 1/6, și uncia 1/12.

---

[1]) Drumurile Daciei. Dacia era impânzită de o rețea de drumuri cari urmau mai mult albia râurilor Mureș, Târnavele, Cerna, Olt, fiind astfel căi pur comerciale.

Unul dintre aceste drumuri pleca dela Sarmisegetusa și ajungea la Porolissum.

Un altul pleca dela Tibiscum la Lederata pe unde trece Dunărea la Viminacium.

Un al treilea mergea dealungul Oltului până la Romula și de acolo la Novae spre Marea Neagră.

Drumuul Oltului era complectat prin alte drumuri identificate de Tocilescu. Astfel:

a) Dela Drobeta la Bumbești.

b) Dela Zimnicea spre Bran

c) Dela Călărași spre Brețcu.

Mai sunt încă și alte drumuri a cărora descriere o găsim la V. Pârvan.

[2]) Vezi Soutzu: Étalons pondéraux primitifs.

Aes rude și aes signatum. Aes rude consta în bucăţi de metal de formă ovală, totuşi cântărit.

Pentru circularea acestor piese trebuia totdeauna să se re-curgă la ajutorul balanţei şi la un ciocan ca să le taie de câte ori se simţea nevoea.

Mai târziu aes signatum a luat o formă dreptunghiulară, imprimându-i-se totodată și o pecete pe față, de regulă un ani-mal.

Prima monetă, aes grave, cântărea 327 grame. El are drept relief imprimat pe Janus cu 2 capete (cu semnul I), Semis are capul lui Jupiter (cu semnul S), Triens pe cel al lui Palas (cu semnul....), quadrans pe cel al lui Hercule (cu...), sextans pe cel al lui Mercur (cu..), iar uncia capul Beloniei cu cască (.).

Reverul lor înfăţişează de regulă prora unei galere.

Incetul cu încetul greutatea asului fu micşorată astfel încât la începutul răsboiului Punic 264 a. Chr. el nu reprezenta decât 1/3 parte din greutatea lui inițială.

Mai târziu el abia mai reprezintă 1/6, 1/12 sau 1/24.

Insfârșit pe la 268 a. Chr. începu a se bate argintul, având ca aver capul Romei, iar drept rever Dioscuri călări.

Aceste piese au pe rever mai târziu biga în semn de vic-torie ; quadriga în semn de triumf.

Cam pe la 217 a. Chr. meşterii monetari, începură a-și în-scrie numele lor pe monete.

In timpul răsboiului social, începu a se bate și piese de aur, la început mai mult ca excepție, în urmă se bătu în cantităţi mai mari.

Monetele dela Campania sunt în parte de provenienţă greacă şi sunt operele artiștilor greci.

Monete de argint. Denar=gr. 4,548 ; Quinar—gr. 2,274.

Un denar echivala cu 10 asi ; quinarul 5 asi.

Denarul circulă în Roma până în timpul lui Constantin cel Mare.

Moneta de aur. (Aureusul) nu circulă decât pe la sfârșitul Republicii.

CLASIFICARE

Monetele republicii romane circulară în Italia, Grecia, Spania, Galia, Germania, Panonia, Dacia, Asia mică și nordul Africei.

Clasificarea acestor monete se poate face în două chipuri, sau în ordine cronologică, sau după familiile monetarilor, aranjate alfabetic.

Azi atât colecțiunile publice cât și cele particulare sunt în majoritatea cazurilor aranjate în ordinea alfabetică, pentrucă acest aranjament permite o manipulare mai lesnicioasă.

Monetele cari au circulat în timpul republicii sunt cunoscute sub numele familiilor cari le-au bătut. Dau mai jos numele familiilor din cari au făcut parte diferiți magistrați monetari : Aburia, Accoleia, Acilia, Allia, Aemilia, Afrania, Alliena, Annia, Antestia, Antia, Antonia, Appuleia, Apronia, Aquilia, Arria, Asinia, Atia, Atilia, Aufidia, Aurelia, Autronia, Axia, Baebia, Barbatia, Betiliena, Caecilia, Caesia, Calidia, Calpurnia, Canidia, Caninia, Carisia, Cassia, Cestia, Cipia, Claudia, Clovia, Clovlia, Cocceia, Coelia, Considia, Coponia, Cordia, Cornelia, Cornuficia, Cosconia, Cossutia, Crepereia, Crepusia, Critonia, Cupiennia, Curiatia, Curtia, Decia, Decimia, Didia, Domitia, Durmia, Egnatia, Egnatuicia, Eppia, Fabia, Fabrinia, Fannia, Farsuleia, Flaminia, Flavia, Fonteia, Fufia, Fulvia, Fundania, Furia, Gallia, Garcilia, Gellia, Herennia, Hirtia, Horatia, Hosidia, Hostilia, Istia, Julia, Iunia, Ivventia, Licinia, Livineia, Lollia, Lucilia, Lucretia, Luria, Lutatia, Maecilia, Maenia, Maiania, Mallia, Mamilia, Manlia, Marcia, Maria, Matiena, Memmia, Mescinia, Mettia, Minatia, Minucia, Mucia, Munacia, Mussidia, Naevia, Nasidia, Neria, Nonia, Norbana, Numitoria, Numonia, Oguinia, Opimia, Oppia, Papia, Papiria, Pendania, Petillia, Petronia, Pinaria, Plaetoria, Plancia, Plautia, Plutia, Poblicia, Pompeia, Poponia, Porcia, Postumia, Procilia, Proculeia, Qvinctia, Qvintilia, Renia, Roscia, Rubellia, Rubia, Rustia, Rutilia, Salvia, Sanquinia, Satriena, Savicia, Scribonia, Sempronia, Sentia, Sepullia, Sergia, Servilia, Sestia, Sicinia, Silia, Sosia, Spurilia, Statia, Statilia, Sulpicia, Tarqvtia, Terentia, Thoria, Titia, Titinia, Tituria, Trebania, Tullia, Turillia, Valeria, Vargunteia, Ventidia, Vergilia, Vettia, Veturia, Vibia, Vincia, Vipsania, Voconia, Volteia. In total 181 de familii.

Fiecare familie imprima pe monetă numele monetarului ei respectiv.

In afară de monetele familiilor mai sus arătate sunt și alte monete cari nu au nici un fel de nume de familie.

Unele din aceste familii au bătut monete de argint și bronz, puține au bătut și monete de aur.

EPOCA TRIUMVIRILOR

Ultimele monete republicane au fost bătute de triumviri.

Epoca triumvirilor înseamnă epoca de transiție dela republică la imperiu. In această perioadă se continuă cu baterea monetelor de aur, argint și bronz.

Pentru clasificarea acestei serii de monete, cea mai bună metodă e ordinea cronologică. Așa spre exemplu :

Pompeius Magnus (Cneus Pompeius Magnus)	48--45	a C.
Pompeius junior (Cneus Pompeius)	48—35	„
Julius Caesar (Caius Julius Caesar)	48—16	„
Brutus (Marcus Junius Brutus)	44—42	„
Cassius (Caius Cassius Longinus)	44—42	„
Domitius (Cneus Domitius Ahenobarbus) . .	40	„
Labienus (Quintus Labienus)	44	„
Sextus Pompeius (Sextus Pompeius Magnus Pius)	45—43	„
Lepidus (Marcus Aemilius Lepidus)	43—36	„
Marcus Antonius	43—31	„
Fulvia soția lui Antonius	43—40	„
Octavia 2 soția lui Antonius		„
Cleopatra 3 soție lui Antonius	31	„
Antilius (Marcus Antonius fiul lui M. Ant. . .	35—34	„
Caius Antonius fratele lui M. Ant.	44	„
Lucius Antonius fratele lui M. Ant.	41	„
Octavian (Caius Octavius Caepias)	43—27	„

MONETELE IMPERIALE DE BRONZ.

Monetele imperiale sunt cele bătute de Imp. Romani începând cu Octavian August 27 a. Chr. și până la căderea imperiului.

Augustus autoriză senatul de a bate monete de bronz cari purtau inițialele SC (Senatus Consulto) [1].

Ca monete de bronz se cunosc astăzi :

Sextertul (bronz mare)=$2^1/_2$ asi

Dupondiul (bronz mijlociu)=2 asi

Asul (bronz mijlociu)= as

Sub diviziunile asului sunt monete mărunte.

Averul monetelor imperiale reprezintă capul sau bustul împăratului ; reverul monetelor, oferă adesea aluziuni la evenimentele politice. Incă din anul 15 a. Chr., găsim că baterea monetelor de aur și argint era încredințată împăratului ; cele de bronz erau lăsate senatului.

Sub Neron avem un important moment din istoria monetară, atât în ceeace privește greutatea monetelor cât și în privința reînoirii acestor tipuri.

Sub ceilalți împărați se continuă deasemenea publicarea diferitelor evenimente pe calea monetelor.

Pe măsură ce timpul trecea, greutatea se micșora, iar aliagiul devenea din ce în ce mai prost.

Dintre monetele împăraților romani pentru noi, monetele împăratului Traian merită o atenție deosebită [2].

Pentru a studia aceste monete e nevoie ca ele să fie aranjate după anul emisiunii în felul tabloului următor :

MONETE BĂTUTE LA ROMA PENTRU INTREGUL IMPERIU DE IMPĂRATUL TRAIAN.

In anul	98,99	d. Chr.	monete cu	legenda pe verso	CO (N) S (UL) II
„	99,100	„	„	„	„ CO (N) S (UL) II
					DES (IGNATUS) III
„	100,	„	„	„	CO (N) S (UL) III
„	100,101		„	„	CO (N) S (UL) III
					DES (IGNATUS) IIII
„	101,102,103		„	„	CO (N) S (UL) IIII

1) Vezi „Clasarea monetelor de bronz ale împăraților Romani" de M. C. Soutzu în Buletinul Societății Numismatice Române, Jul. Dec. 1920.

2) Pentru monetele lui Traian privitoare la Dacia și răsboaele cu Dacii se poate consulta cu folos lucrarea d-lui Const. Moisil. „Monetele Imp. Traian" apărute în Buletinul Soc. Numismatice Rom. 1930.

In anul 103,104 monete cu legenda pe verso CO (N) S (UL) IIII
DES (IGNATUS) V
„ 104 „ „ CO (N) S (UL) V
şi TR (IBUNICIA)
P (OTESTATE) VII
şi titulatura SPQR Optimo Principii
„ 105 d. Chr. monete cu legenda pe verso CO (N) S (UL) V
şi Dacia sau Arabia pe rever
„ 104,105,106,
„ 107,108,109,
„ 110.111 d. Chr. „ cu legenda pe verso CO (N) S (UL) V
(restul)
„ 111,112 „ „ „ CO (N) S (UL) V
DES (IGNATUS) VI
„ 112,113,114 „ „ „ CO (N) S (UL) VI
fără Optimo şi Parthico
„ 114,115,116 „ „ „ CO (N) S (UL) VI
şi Optimo
„ 116,117 „ „ „ CO (N) S (UL) VI
Optimo şi Parthico

La urmă se aşează monetele bătute sub Imp. Traian în diferite oraşe autonome ale imperiului aşa spre ex. : Alexandria Egipt, Caesarea, Capodocea, etc.

ORAŞELE UNDE ROMANII AU BĂTUT MONETELE IMPERIALE ROMANE.

Londinum,
Camalodunum (Colchester)
Treviris (Trier)
Arelate (Arles)
Narbo (Narbonne)
Ambianum (Amiens)
Taracco (Taragona)
Ticinium (lângă Milano)
Mediolanum (Milano)
Aquilea
Ostia

Roma
Poetavia (Ptuj)
Siscia (Sisak)
Sirmium (Mitrovica Nasavi)
Viminacium (Kostolac)
Apulum (Alba-Julia)
Serdica (Sofia)
Thessalonica
Heraclea
Constantinopolis
Nicomedia
Cyzicus
Antiochia
Alexandria
Carthago

CRONOLOGIA IMPERIALĂ

43 a. Chr-14 d. Chr	Octavian Augustus	(Caius Octavius Caepias)
29 a. „	Livia	soţia lui Augustus (Livia Iulia Drusilla)
39-27 a. Chr	Agrippa	fiu adoptiv a lui August (Marcus Vipsanius Agrippa)
17-13 „ „	Iulia	fica lui August
4 „ „	Caius Caesar	fiul lui Agrippa şi al Iuliei
4 „ „	Lucius Caesar	fratele lui Caius
10 „ „ 36 d.Chr	Tiberius	(Tiberius Claudius Nero)
38 „ „ 9 „ „	Nero Drusus (senior)	fratele lui Tiberius (Nero Claudius Drusus)
11 „ „ 23 „ „	Drusus (Junior)	fiul lui Tiberius
39 „ „	Antonia	fica lui M. Antonius
19 „ „	Germanicus	fiul lui Nero Drusus
33 „ „	Agrippina Mater	soţia lui Germanicus
31-33 „ „	Nerone şi Drusus	fii lui Germanicus
37-41 „ „	Caligula	fiul lui Germanicus şi al Agrippinei
—	Cesonia	scţia lui Caligula
—	Drusilla (Iulia Drusilla)	sora lui Caligula
—	Livilla	sora lui Caligula (Iulia Livilla)

41-54	Claudius I	fiul lui Nero Drusus şi Antoniei (Tiberius Claudius Drusus)
48	Messalina	soţia lui Claudius I (Valeria Messalina)
55 d.Chr	Britanicus	fiul lui Claudius I şi al Messalinei (Tiberiul Claudius Britannicus)
59 „ „	Agrippina figlia	sora lui Caligula (Iulia Agrippina)
44-68 „ „	Nerone	nepotul lui Caligula (Nero Claudius)
62 „	Octavia	sora lui Britanicus
65 „	Poppea	soţia lui Nerone (Poppea Sabina)
63 „	Claudia	fica lui Nerone cu Poppea
— „	Messalina	soţia lui Nerone (Statilia Messalina)
68 „	Clodius Macer	usurpator în Africa
68-69 „	Galba	(Servius Suplicius Galba)
69 „	Ottone	(Marcus Salvius Otho)
69 „	Vitellius	(Aulus Vitellius)
— „	Germanicus	fiul lui „
— „	Vitellia	fica lui „
48 „	Vitellius	tatăl lui Aulo Vitellius (Lucius Vitellius)
67-69 „	Vespasianus	(Flavius Vespasianus
— „	Domitilla	soţia lui Vespasian (Flavia Domitilla)
— „	„ Junior	fica lui Vespasian (Flavia Domitilla)
72-81 d.Chr	Titus	fiul lui Vespasian (Titus Flavius Vespasianus)
—	Iulia	fica lui Titus
72-96	Domitianus	fiul lui Vespasian
—	Domitia	soţia lui Domitian (Domitia Longina)
—	Vespasian (Junior)	(Flavius Vespasianus)
96-98	Nerva	(Marcus Cocceius Nerva)
98-117	Traian	(Marcus Ulpius Nerva Traianus Crinitus)

129	Plotina	soţia lui Traian (Pompea Plotina)
129	Marciana	sora lui Traian
—	Matidia	fica Marcianei
100	Traian	tatal lui Traian (Traianus)
117-138	Adrian	(Publius Aelius Nerva Traianus Hadrianus)
136	Sabina	soţia lui Adrian (Iulia Sabina)
137	Aelius	fiul adoptiv a lui Adrian (Lucius Aelius Verus)
—	Antinous	favorit lui Adrian
138-161 d. C.	Antoninus Pius	(Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius)
141 „ „	Faustina I	soţia lui Antoninus Pius (Annia Galeria Faustina Pia)
—	Galerius Antoninus	fiul lui Antoninus Pius
—	Lucilla	mama lui M. Aurel (Domitia Lucilla)
140-180	Marc Aurelius	(Marcus Aurelius Antonius)
175	Faustina II	soţia lui Marc Aurel (Annia Faustina)
170	Anius Verus	fiul lui M. Aurel (Annius Verus)
161-169	Lucius Verus	frate adoptiv a lui Marc Aurel (Lucius Aurelius Verus)
183	Lucilla	soţia lui Lucius Verus (Annia Lucilla)
175-192	Commodus	(Marcus Lucius Aurel. Aelius Commod. Antoninus)
183	Crispina	soţia lui Comodus
193	Pertinax	(Publius Helvius Pertinax)
—	„ II	fiul lui Pertinax
—	Titiana	soţia lui Pertinax (Flavia Titiana)
193	Didius Iulianus	(Marcus Didius Severus Iulianus)
—	Manlia Scantilla	soţia lui Didius Iulianus
—	Didia Clara	fica lui „ „

193-194		Pescenius Niger	(Pescennius Niger Iustus)
193-197		Albinus	(Decimus Clodius Septimius Albinus)
193-221.	d. Chr.	Septimius Sever	(Lucius Septimius Pertinax Pius)
217	„ „	Iulia Doamna	soţia lui Septimiu Sever
196-217	„ „	Caracalla	(Macus Aurelius Antoninus)
211	„ „	Plautilla	soţia lui Caracalla (Fulvial Plautilla)
198-211	„ „	Geta	fratele lui Caracalla (Lucius Sept. Geta)
217-218	„ „	Macrinus	(Marcus Opelius Severus Macrinus)
217-218	„ „	Diadumenian	fiul lui Macrinus (Marcus Opelius Diadumenianus)
218-222	„ „	Elagabal	(Marcus Aurelius Antoninus)
—	„ „	Iulia Paula	prima soţie a lui Elagabal (Iulia Cornelia Paula)
—	„ „	Aquiia Severa	a doua soţie a lui Elagabal (Iulia Aquila Severa)
—	„ „	Annia Faustina	a treia soţie a lui Elagabal
—	d. Chr.	Iulia Soaemias	mama lui Elagabal (Iulia Soemias)
223	„ „	Iulia Maesa	bunica lui Elagabal
222-235	„ „	Sever Alexandru	(Marcus Aurelius Severus Alexander)
—	„ „	Orbiana	soţia lui Sever Alexandru (Sallustia Barbia Orbiana)
235	„ „	Iulia Mammea	mama lui Sever Alexandru
—	„ „	Uranius Antonius	tiran (Lucius Aurelius Iulius Sulpicius Uranius Antoninus)
235-238	„ „	Maximinus I	(Caius Iulius Verus Maximinus)
—	„ „	Pau'ina	soţia lui Maximinus
235-238	„ „	Maximus	fiul lui Maximinus (Caius Iulius Maximinus)
238	„ „	Gordian Africanul	Pater (Marcus Antonius Gordianus Africanus)
238	„ „	„ „	fiul lui Marcus Antonius Gordianus Africanus)

238	„ „	Balbinus	(Decimius Coelius Balbinus)
238	„ „	Pupienus	(Marcus Clodius Pupienus Maximus)
238-244	„ „	Gordian III Pius	(Marcus Antonius Gordianus Pius)
—	„ „	Tranquillina	soția lui Gordian Pius(Furia Sabinia Tranquillina)
244-249	„ „	Filip Pater	(Marcus Iulius Philippus)
—	„ „	Otacilla	soția lui Filip (Marcia Otacilla Severa)
244-249	„ „	Filip	fiul (Marcus Iulius Severus Philippus)
248	„ „	Pacatianus	(Tiberius Claudius Marius Pacatianus)
—	„ „	Jotapianus	(Marcus Fulvius Rufus Iotapianus)
249-251	d. Ch.	Tranjanus Decius	(Caius Messius Q. Traianus Decius)
—	„ „	Etruscilla	soția lui Trajanus Decius (Herenia Annia Cupressenia Etruscilla)
249-251	„ „	Herenius	fiul lui Trajanus Decius (Quintus Herennius Etruscus)
249-251	„ „	Hostilianus	fiul lui Trajanus Decius (Caius Valens Hostilianus Messius Quintus)
252-254	„ „	Trebonian Gallus	(Caius Vibius Trebonianus Gallus)
251-254	„ „	Volusian	fiul lui Trebonian Gallus (Caius Vibius Volusianus
253-254	„ „	Emilianus	(Caius Iulius Marcus Aemilius Aemilianus)
—	„ „	Cornelia Supera	soția lui Emilianus
254-260	„ „	Valerianus Pater	(Publius Licinius Valerianus)
—	„ „	Mariniana	soția lui Valerianus
254-268	„ „	Gallienus	(Publius Licinius Egnatius Valerianus Gallienus)
—	„ „	Salonina	soția lui Gallienus (Cornelia Salonina)

253-259	„ „	Saloninus	fiul lui Gallienus (Publius Licinius Cornelius Valerianus Saloninus)
268	„ „	Valerianus Junior	
260-262	„ „	Macranius	(M. Fulvius T. Iunius Macranius)
260-262	„ „	Quietus tiran,	frate cu Macrinus (M. Fulvius T. Iunius Quietus)
263	„ „	Regalianus tiran	(Publius Regalianus)
—	„ „	Druantilla	soţia lui Regalianus (Sulpicia Dryantil a)
259-267	„ „	Postumus tiran,	(Marcus Cassianus Latinus Postumus)
—	„ „	Lelianus „	(U.pius Cornelius Laelianus)
265	„ „	Victorinus „	(M. Piauvonius Victorinus
267	„ „	Marius „	(Marcus Aurelius Marius)
267-273	„ „	Tetricus Pater	(Caius Pivesus Esuvius Tetricus
267-273	„ „	„ fiul	(Caius Pivesus Tetricus)
269-270	„ „	Claudius II Goticul	(Marcus Aurelius Valerius Claudius)
270	„ „	Quintillus	frate cu Claudius Goticul Marcus Aurelius Claudius Quintillus)
270-275	„ „	Aurelian	(Lucius Domitius Aurelianus)
270-275	„ „	Severina	soţia lui Aurelian (Ulpia Severina)
272	„ „	Vaballathus, tiran	
—	„ „	Zenobia	mama lui Vaballathus (Septimia Zenobia)
275-276	„ „	Tacitus	(Marcus Claudius Tacitus
276	„ „	Florianus	(Marcus Annius Florianus)
277-282	„ „	Probus	(Marcus Aurelius Probus)
280	d. Chr.	Saturninuș tiran	(Iulius Saturninus)
—		Bonosus „	
282-283		Carus	(Marcus Aurelius Carus)
282-284		Numerianus	fiul lui Carus (Marcus Aurelius Numerianus)

282-284	Carinus	frate cu Numerianus (Marcus Aurelius Carinus)
—	Magna Urbica	soția lui Carinus (Magnia Urbica)
—	Nigrinianus	fiul lui Carinus
284	Iulianus tiran,	(Marcus Aurelius Iulianus)
284-305	Diocletianus	(Caius Valerius Diocletianus)
286-305	Maximianus Ercule	(Marcus Aurelius Valerianus Maximianus)
287-293	Carausius, uzurpator	(Marcus Aurelius Mausaius Carausius)
293-296	Allectus, „	
292	Domitius Domitianus	uzurpator (Lucius Domitius Domitianus)
292-304	Constantin Clorus	(Flavius Valerius Constantius)
—	Elena	soția lui Constantin Clorus și mama lui Ctin cel mare (Flavia Iulia Helena)
—	Teodora	a 2 a soție a lui C-tin Clorus (Flavia Maximiana Theodora)
292-305	Galerius Maximianus	(Galerius Valerius Maximianus)
305	Valeria	soția lui Galerius Maximianus (Galeria Valeria)
305-306	Severus II	(Flavius Valerius Severus)
305-313	Maximinus II Daza	(Caius Galerius Valerius Maximinus)
306-312	Maxentius	fiul lui Maximianus Ercule (Marcus Aurelius Valerius Maxentius)
309	Romulus	fiul lui Maxentius
311	Alexander tiran	
307-323	Licinius Pater	(Flavius Valerius Licianus Licinius)
330	Constantia	soția lui Licinius (Flavia Constantia)
317-323	Licinius	fiul (Flavius Valerius Licianus Licinius)

314	Valens tiranul	(Aurelius Valerius Valens
323	Martinianus	(Marcus Martinianus)
306-337	Constantin cel mare	fiul lui Constantin Clorus şi al Elenei (Flavius Valerius Constantinus Maximus)
326	Fausta	soţia lui Constantin I (Flavia Maxima Fausta)
—	Helena	fica lui Constantin cel mare
—	Constantia	sora lui Constantin cel mare
317-326	Crispus	fiul lui Constantin (Flavius Iulius Crispus)
335-337	Delmatius	nepot lui Constantin (Flavius Iulius Delmatius)
335-337	Anibalianus	frate cu Delmatius Flavius Hannibalianus)
317-337	Constant*i*us II	fiul lui Constantin cel mare (Flavius Claudius Iulius Constantinus)
333-350	Constans I	fiul lui Constantin cel mare (Flavius Iulius Constans)
323-361	Constantius II	(Flavius Iulius Valerius Constantius)
350	Nepotianus	nepot lui Constantin cel mare (Flavius Iulius Nepotianus Constantinus)
350	Magnentius	(Flavius Magnus Magnentius)
350	Vetranio tiran	
351	Decentius	frate cu Magnentius (Magnus Decentius)
351-354	Constantius Gallus	(Flavius Claudius Iulius Constantius Gallus)
355-363	Iulianus II Apostata	(Flavius Claudius Iulianus
360	Elena	soţia lui Iulianus (Flavia Iulia Helena)
363-364	Iovianus	(Flavius Iovianus)
364-375	Valentinian I	(Flavius Valentinianus)

364-378	„	Valens	(Flavius Valens)
365-366		Procopius, tiran	
367-383		Gratianus	fiul lui Valentinian.
375-392		Valentinian II	(Flavius Valentinianus)

IMPERIUL DE APUS

379-395	d. Chr.	Teodosius I	(Flavius Theodosius)
388	„ „	Flaccilla	soția lui Teodosiu (Aelia Flaccilla)
383-388	„	Magnus Maximus	
388	„ „	Flavius Victor	
392-394	„ „	Eugenius, tiran	
395-423	„ „	Onorius (Honorius)	
421	„ „	Constantius III	
450	„ „	Galla Placida	sora lui Onorius (Aelia Galla Placidia)
407-411	„ „	Constantinus III tiran	(Flavius Claudius Constantinus)
411	„ „	Constans tiran	
409-411	„ „	Maximus tiran	
411-413	„ „	Iovinus	
413	„ „	Sebastianus	fratele lui Iovianus
409-413	„ „	Attalus, tiran	(Priscus Attalus)
423-425	„ „	Iohannes „	
425-455	„ „	Valentinian III	fiul lui Constantius III
—	„ „	Eudoxia soția lui	Valentinian al III-lea (Lucinia Eudoxia)
454	„ „	Onoria	sora lui Valentinian al III-lea (Justa Grata Honori)
455	„ „	Petronius Maximus	
455-456	„ „	Avitus	(Marcus Maecilius Avitus)
457-461	„ „	Maioranus	(Julius Maioranus)
461-465	„ „	Severus III	(Libius Severus)
467-472	„ „	Antemius	(Procopius Anthemius)
—	„ „	Eufimia	soția lui Antemius (Aelia Marcia Eufemia)
472	„ „	Olibrius	(Ancius Olibrius)
473-474	„ „	Glycerius	
474	„ „	Julius Nepos	(Flavius Julius Nepos)
475-476	„ „	Romulus Augustus	

DESLUŞIREA REVERURILOR DE PE MONETELE IMPERIALE ROMANE.

Unele monete înfăţişează pe reverul lor lucruri cari amintesc evenimente istorice ; altele înfăţişează pe zeii, în faţa cărora împăraţii aveau un cult special ; altele înfăţişează pe împăraţii în răsboiu, iar altele reprezintă poduri, statui, etc., şi cari sunt nişte copii fidele ale statuilor ce altă dată împodobeau probabil diferitele pieţe publice.

In rândurile ce urmează voiu enumera unele personagii alegorice cari erau înfăţişate pe monetele lor.

Abundentia,	femee vărsând din corn bogăţia belşugului său
Aequitas,	femee ţinând căntarul şi cornul belşugului
Aeternitas,	„ „ globul ceresc cu un şarpe sau pasărea fenix
Clementia,	„ „ sceptrul şi un vas de sacrificiu
Concordia,	femeia cu cornul abundenţei şi cupa
Constantia,	legionar stând cu mâna dreaptă întinsă, cu stânga ţine o suliţă
Fecunditas,	femee cu sceptrul şi cornul abundenţei
Felicitas,	„ cu cornul belşugului şi caduceu
Fides,	„ cu cupa de sacrificiu şi cornul abundenţe
Fortuna,	zeiţă ţinând în mână cornul abundenţei, în a doua cârma unei corăbii
Hilaritas,	femee cu cracă de palm, ea ţine şi cormul abundenţei
Honos,	„ jumătate goală cu lancea în dreapta şi cornul abundenţei
Indulgentia,	„ ţinând într'o mână sceptrul (cana de sacrificiu sau craca)
Justitia,	„ cu cupa de sacrificiu sau sceptrul (ţine uneori în mână o lance)
Laetitia,	„ cu o cracă de palm şi laur (sau o coroană şi o ancoră)
Liberalitas,	„ cu un corn din care împarte dărnicia
Libertas,	„ cu o bonetă frigiană ţine o suliţă sau un băţ
Nobilitas,	„ cu sceptru şi victoria (sau sceptrul şi un glob)
Pax,	„ în picioare sau şezând cu o ramură de măslin şi cornul abundentei)

Pietas,	femee	voalată ţinând caduceul şi cornul abundenţei sau stând cu mâinile întinse deasupra altarului
Providentia,	„	cu sceptrul, la picioare are un glob
Pudicitia,	„	în picioare ducând mâna la piept
Salus,	„	ţinând în stânga cupa, în dreapta un şarpe care bea din cupă
Securitas,	„	stând jos sau în picioare, cu mâna rezemată pe scaun, în mâini ţine sceptrul sau lancea, globul sau cornul abundenţei
Spes,	„	ţinând în mână o floare, cu cealaltă îşi ridică rochia
Tranquillitas,	„	ţinând sceptrul, stă rezemată de o coloană
Uberitas,	„	reprezentând belşugul, stă în picioare cu punga şi cornul abundenţei
Victoria,	o zeiţă inaripată ţinând în dreapta o coroană, iar în stânga ramura de palm	
Virtus,	adesea e reprezentat printr'un legionar cu coif şi suliţă la fel cu zeul Mars, alteori printr'o figură femească Roma, purtând o spadă	

Monete Bizantine

Impăratul roman Teodosiu cel mare împărţi imperiul în două părţi între cei doi fii ai săi : Imperiul de apus şi Imperiul de răsărit.

Imperiul de răsărit a avut o durată mai îndelungată.

Monetele bizantine sunt cuprinse în perioada celor 1058 ani, adică dela Arcadius şi până la căderea Constantinopolului (395—1453). Cu toată lungimea acestei perioade, numismatica bizantină a rămas aproape neglijată.

S'au bătut monete bizantine de aur, argint şi bronz.

Ele au de regulă pe aver cap de împărat sau 2 împăraţi ; iar pe rever bustul lui Christ, al Fecioarei, victoria cu cruce, împăratul ţinând labarum, Christ cu cruce, Christ cu dreapta întinsă, Christ înconjurat de raze, Christ în picioare sau aşezat.

UNDE S'AU BĂTUT MONETELE BIZANTINE.

In rândurile ce urmează dau orașele unde s'au bătut monetele : Constantinopol, Cherson, Antiochia, (numit mai târziu Theopolis), Nicomedia, Cyzicus, Tessalonica, Cypru, Jsauria, Chartago, Alexandria, Oasis, Roma, Ravena, Catane, Milan, Sicilia, Neapole.

Se cunosc monete bizantine piese de aur (solidus) şi sub diviziunile lui.

Piese de argint (milliarense) sau (siliqua).

Piese de bronz (nummia).

CRONOLOGIA IMPERIALĂ BIZANTINĂ.

394—	408	d. Chr.	Arcadius
404		„	Eudossia, soţia lui Arcadius
408—	450	„	Theodosius II
455		„	Eudossia soţia lui Teodosiu II
450—	457	„	Marciano
453		„	Pulcheria, soţia lui Marciano
457—	474	„	Leon I
484		„	Elia Vernia soţia lui Leon I
474		„	Leon II, cel tânăr
474—	476	„	Zeno (Isaurus)
476—	477	„	Baziliscus frate cu Verina
477		„	Zenonide, soţia lui Basiliscus
477—	491	„	Marcu, fiul lui Baziliscus
477—	491	„	Zeno
482—	488	„	Leonzius I
491—	518	„	Anastasius I (Dicorus)
514		„	Vitalinus, tiran
518—	527	„	Justin I
523		„	Eufemia, soţia lui Justin I
527	566	„	Justinian I, nepotul lui Justin I
565	578	„	Justin II, nepotul lui Justinian I
574	582	„	Tiberiu II Constantin
		„	Anastasia, soţia lui Tiberiu Constantin
582	602	„	Mauriciu Tiberiu

	d. Chr.	Constantina, soţia lui Mauriciu Tiberiu
	„	Teodosiu, fiul lui Mauriciu Tiberiu
602— 610	„	Focas
	„	Leonizia, soția lui Focas
610— 641	„	Eraclius I
	„	Martina, soţia lui Eracle I
641	„	Eraclie II Constantin, fiul lui Eraclius I
641	„	Eracleona, alt fiu al lui Eraclius I
641— 668	„	Constantin II
668— 685	„	Constantin IV Pogonat, fiul lui Constantin II
681— 695	„	Justinian II Rinotmeta, fiul lui Const. IV
695— 698	„	Leonzius II
698— 705	„	Tiberius V Absimarus
705— 712	„	Justinian II Rinotmeta
711— 713	„	Filepicus Bardanes
713— 716	„	Anastasius II
715— 717	„	Teodosiu III Adramiteus
717— 741	„	Leon III Isauricul
741— 745	„	Constantin V Copronimul
741— 743	„	Artavaste
743	„	Niceforus, fiul lui Artavasde
775— 780	„	Leon IV Cazaro, fiul lui Constantin V
780— 797	„	Constantin VI, fiul lui Leon IV
787— 802	„	Irena, mama lui Constantin VI
802— 811	„	Nicefor I Logoteta
811	„	Staurace, fiul lui Nicefor I
811— 813	„	Mihael I Rangabe
813— 820	„	Leon V Armeanul
821— 829	„	Mihael II Balbo
829— 842	„	Teofil, fiul lui Mihael II
842— 856	„	Mihail III, fiul lui Teofil
—	„	Teodora, mama luiu Mihael III
—	„	Tecla, sora lui Mihael III
886— 887	„	Mihael III și Basile I
867— 886	„	Vasile I Macedoneanul
880	„	Constantin IX, fiul lui Vasile
886— 912	„	Leon VI, cel înțelept, alt fiu al lui Vasile.
912- 913	„	Alexandru. frate cu Leon VI

913— 919	d. Chr.	Constantin X Porfirogenitul, fiul lui Leon VI
913— 919	„	Zoe Carbonospina, mama lui Constantin X
920— 944	„	Roman I Lacapenus
—	„	Cristofor și Constantin, fii lui Roman I
956— 963	„	Roman II, fiul lui Constantin X
963— 969	„	Nicefor II Focas
969— 975	„	Ioan I Zimisces
976—1025	„	Basil II și Constantin XI Porfirogenitul, fii lui Roman II
1025—1028	„	Constantin II Porfirogenitul
1028—1034	„	Roman III Argirus
1034—1041	„	Mihail IV Paflagonicul
1041 1042	„	Mihail V Calafat
1042—1050	„	Zoe
1042—1055	„	Constantin XII Monomacul
1055—1056	„	Teodora
1056—1057	„	Mihail VI Stratioticul
1057—1059	„	Isac I Comnen
1059—1067	„	Constantin XIII Ducas
1068—1070	„	Roman IV Diogene
1069—1070	„	Eudossia Dalassena, soția lui Constantin XIII
1071—1078	„	Mihail VII Ducas, fiul lui Constantin XIII
—	„	Maria, soția lui Mihail VII
1078—1081	„	Niceforus III Botoniate
1081—1118	„	Alexius I Comnen
1118—1144	„	Ioan II Comnen Porfirogenitul, fiul lui Alexius I
1143 1180	„	Manuel I Comnen, fiul lui Ioan II
1180 1183	„	Alexius II Comnen, fiul lui Manuel I
1182 1185	„	Andronic I Comnen, nepot lui Manuel I
1185 1195	„	Isacus II Angelus
1195 1203	„	Alexius III Angelus Comnen, fratele lui Isac II
1204	„	Nicola Kanabe
1204	„	Alexius V Ducas, Murtzuflo

Cruciații, cari au întemeiat Imperiul Latin de răsărit n'au bătut monete, ei au întrebuințat monete venețiene.

Imperiul Latin în Constantinopol.

1204—1205	d. Chr.	Balduin I de Flandra
1205—1216	„	Enric de Flandra
1217—1219	„	Pietro de Courtenai
1219—1221	„	Robert de Courtenai
1228—1261	„	Baldovin II de Courtenai

* * *

1261—1282	d. Chr.	Mihael VIII Paleologul
1282—1328	„	Andronicus II Paleologul, fiul lui Mihael III
—	„	Irena, soţia lui Andronicus II
1295—1320	„	Mihael IX Paleologul, fiul lui Andronicus II
1328—1341	„	Andronicus III Paleologul, fiul lui Mihael IX
1341—1391	„	Ioan V Paleologul, fiul lui Androncus III
1371—1373	„	Andronicus IV Paleologul, fiul lui Ioan V
1373—1425	„	Emanuel II Paleologul, fiul lui Ioan V
1423—1448	„	Ioan VIII Paleologul Porfirogenitul, fiul lui Emanuel II
1448—1453	„	Constantin XIII Paleologul

FAZELE ARTEI MONETARE BIZANTINE

Examinând cu atenţie monetele bizantine aranjate în ordine cronologică observăm că dela Anastasius I, secolul V-lea, factura cunoscută vremii romane dispare, monetele iau un caracter special, apar noui indice, portretele împăraţilor devin mai convenţionale, încep să apară substituiri și întreaga factură a monetelor capătă un caracter care le consacră ca monete bizantine.

Justinian I, 527—565, introduse pe monetele sale de bronz uzul datei, anul XII al domniei sale corespunde anului (538).

Monetele acestei epoci se despart de tradiţia antică a liniilor drepte şi precise şi se apropie mai mult de structura desenului bizantin.

Odată cu începutul secolului al VII-lea Heraclius între-

buinţa pe unele bronzuri, probabil bătute la Chartago, legende greceşti ; se remarca mai multă siguranţă la costumul oficial şi la reprezentarea împăraţilor, precum şi la întrebuinţarea simboalelor şi legendelor.

In al VIII—IX-lea secol tipurile persoanelor sacre sunt mai mărețe (Isus şi Fecioara).

Monetele acestei epoci au mai mult relief şi sunt mai artistic lucrate.

In al XI-lea secol sub Constantin XI apar şi monete concave.

Epoca secolului IX—XII reprezintă genul artistic al Bizanţului.

In secolul XII—XV-lea monetele îşi pierd caracterrul lor artistic, arta monetară rămâne mult în urmă.

* * *

Atâta vreme cât dură existenţa imperiului Latin de răsărit în Constatinopol, în diferite părţi ale imperiului se bătu monete după stilul bizantin.

Printre aceste pot cita monetele bătute la Tesalonica, Nicaea, Trapeznud.

MONETE DIN TIMPUL MIGRAŢIUNII GERMANE.

Incepând din al II-lea secol după Christ, Germanii au imitat monetele romane de argint şi bronz.

Mai târziu aceşti principi germani separându-se, monetele lor se cunosc după triburile germane cari le-au bătut.

Astfel Ostrogoţii, fundară în Italia sub Teodoric cel mare 493—595 un regat, care însă fu desfiinţat de Justinian.

Gepizii au stăpânit Dacia până la 570. Ei dispar la ivirea Avarilor.

Longobarzii (568) au năvălit în Italia sub regele lor Alboin înfiinţând un stat puternic. Ultimul lor rege Desideriu a fost învins în 774 de Carol cel Mare.

Vandalii au fost bătuţi de Probus (277), trec în Spania şi de aci în nordul Africei (429). Sub Genseric cuceresc Cartagena şi înfiinţează un regat puternic (435), apoi devastează în

mai multe rânduri Italia şi Grecia. Regatul Vandalilor fu desfiinţat de Belisar generalul lui Justinian.

Aproape toţi aceşti regi barbari au bătut monete care sunt ori imitaţiuni ale monetelor bizantine ori ale acelora a imperiului de apus.

MONETE MEDIEVALE.

După ce se înfiinţară noile state din răsăritul şi nordul Europei, Ungaria, Bulgaria [1]), Boemia şi Polonia, s'au bătut monete propriu zise, din cari unele au circulat şi pe la noi.

Monetele regilor Arpadieni ai Ungariei (1000—1308) nu s'au găsit decât prea puţine, în schimb în Ardeal şi dincoace de munţi apar începând din veacul al XIII-lea, după năvălirea cea mare a Tătarilor, monetele Banilor Slavoniei, cari în deobşte poartă numele de denari banali.

Alături de dinarii banali au circulat în ţările noastre şi fenigii (denarii de Friezach), bătuţi de episcopii din Carintia împreună cu fenigii similari din Aquileea Colonia, Boemia, etc.

MONETELE ŢĂRII ROMÂNEŞTI.

Numismatica Ţării Româneşti începe odată cu anul 1364, data suirii pe scaunul Munteniei a lui Vladislav I.

Timp de 106 ani monetăria domnească bate o foarte bogată serie de monete a căror caractere naţionale le găsim în reprezentarea aquilei cu crucea în cioc, stând pe un coif precum şi a scutului pe care domnitorii români îl luaseră după modelul monetelor ungureşti.

Numărul monetelor bătute în bănăria ţării de către Vladislav I şi fratele său Radu e destul de considerabil că numai în colecţia Băncii Naţionale a României se găsesc peste 52 variante.

Dan I, deşi nu domneşte decât un an, bate un număr de monete destul de important.

---

[1]) Cele mai frecvente monete bulgare cari au circulat la noi sunt desigur monetele ţarilor bulgari Ion Alexandru 1331—1371 şi monetele lui Ioan Stracimir 1371—1398.

Epoca lui Mircea cel Bătrân e caracterizată prin numeroase tipuri deosebite de monete, ce s'au descoperit în diferite părţi ale ţării.

Din monetele bătute de Mircea, Banca Naţională posedă 114 variante.

După Mircea bănăria ţării scoate exemplare din ce în ce mai rare, căci supremaţia politică şi economia imperiului Turcesc impunea introducerea asprilor turceşti, cari începea să aibă curs chiar în Transilvania.

Monete naţionale mai rare găsim dela Vladislav II şi Basarab cel Bătrân. Cu ele se sfârşeşte propriu zis seria numismaticei româneşti.

Pe la 1658 Mihail Radu, bătu moneta de aramă, având pe aver bustul încoronat al Voievodului, iar pe rever aqvila bicefală austriacă.

Cele mai frumoase monete sunt însă galbenii, talerii şi $^1/_2$ de taleri pe cari i-a bătut Const. Brâncoveanu (1713), cu ocazia a 25 ani de domnie [1]). Aceste monete în loc a comemorà o domnie glorioasă şi rodnică, fură fatale lui Brâncoveanu, întrucât a servit drept cap de acuzare pentru trădarea lui Brâncoveanu în faţa turcilor.

Abia la 1867 Carol I bate prima monetă naţională înlocuind prin ea toate monetele streine ce aveau curs în ţară încă din secolul al XIV-lea.

Printre domnii Ţării Româneşti cari au bătut monetă citām:

1364—1375	Vladislav I Basarab
1375—1385	Radu I
1385—1386	Dan I
1386—1418	Mircea cel Bătrân
1394—1396	Vlad, fratele lui Mircea, uzurpator
1418—1420	Mihaiu
1421 1432	Dan II
—	Radu II
1448—1456	Vladislav II
1474	Basarab cel Bătrân
1658—1659	Mihaiu Radu Mihnea
1688—1714	Constantin Brâncoveanu

[1]) Aceste monete n'au circulat fiind monete comemorative sau medalii.

MONETE MOLDOVENEŞTI

Numismatica Moldovei începe odată cu Petru Muşat (1375) şi ţine cu întreruperi până la Istrate Dabija (1666).

In această perioadă de 291 ani se perindă 22 voievozi cari au bătut fiecare monete cu numele lor.

Cele dintâiu monete moldovene au pe aver un scut tăiat şi fasciat ca şi cele din Muntenia ; reverul lor reprezintă un cap de bour.

Dela Petru Muşat până la Alexandru cel Bun (1401) nu se cunosc decât monete de argint. Odată cu Alexandru cel Bun apar şi monete de aramă.

Rodnica domnie a acestui voievod se poate socoti numai după cele 89 variante monete ce se găsesc în colecţia Băncii Naţionale din Bucureşti.

Judecând după stil monetele bătute de Ioan Vodă Despot Heraclide (1561—1563) sunt cele mai frumoase. Ele sunt foarte rare. Documentarea istorică ne arată că Despot a bătut moneta topind clopotele şi candelele bisericilor.

Pe la 1572—1574 Ioan Vodă cel Cumplit bate monetă de aramă de o mărime neobişnuită, având pe aver capul său bărbos acoperit cu pălărie ; iar pe rever stema Moldovei.

Monetele bătute în a 2-a jumătate a secolului al XVII-lea de Dabija Vodă în bănăria din Suceava nu sunt monete naţionale, ci imitaţiuni de monete suedeze, polone şi germane. Dabija le-a bătut ca să le poată introduce clandestin în Polonia.

In 1771—1774 Caterina cea Mare a Rusiei bate din belşug monetă de bronz pentru Moldova şi Muntenia în monetăria dela Sadagura (Bucovina). Averul acestor monete represinta ; stemele Munteniei şi Moldovei unite printr'o coroană princiară 1771, 1772, 1773, 1774, iar pe rever e gravat un patrat înăuntrul căreia e scrisă valoarea monetei.

După această apariţie sporadică numismatica Moldovei nu mai număra decât încercarea Domnitorului Cuza de a bate bani de aramă de 5 sutimi şi 10 parale.

In Moldova primele monete sunt atribuite lui :

1375—1391 Petru Muşat
1401—1432 Alexandru cel Bun
1433—1435 Ilie (Iliaşi)
1435—1444 Iliaşi şi Ştefan, fii lui Alexandru cel Bun

1457—1504 Ştefan cel Mare
1504 1517 Bogdan III
1517—1527 Ştefăniţă Vodă, fiul lui Bogdan III
1552—1561, 1563—6 Alexandru Lăpuşneanu
1561—1563 Ioan Heraclide (Despot Vodă)
1563 1564 Ştefan Tomşa
1572 1574 Ioan Vodă cel Cumplit
1595 Ştefan Răsvan
1660—1666 Istrate Dabija.

MONETELE PRINCIPILOR TRANSILVANIEI

Transilvania principat independent dela 1538—1690.

Iohann I Zapolya 1538—1540. — Prin pacea dela Oradea (1538) încheiată între Zapolya şi Ferdinand I, Zapolya deveni principe al Transilvaniei.

Monetele lui Zapolya imită tipurile dinarilor ungureşti; ele au pe aver pe fecioara cu pruncul în braţe; reverul lor înfăţişează un scut încoronat. Primul cartier e fasciat, al doilea are o cruce dublă, în mijloc stema lui Zapolya (4 lupi în picioare).

El a bătut şi ducaţi având pe aver pe fecioara cu pruncul; iar pe rever un rege în armură stând în picioare.

Ioan II Sigismund 1559—1571. — In cei 12 ani de domnie Sigismund bătu oboli şi dinari de argint, ducaţi de aur.

Ştefan Bathori 1571—1575. — A bătut ducaţi de aur.

Cristofor Bathori 1576—1581. — După ce Ştefan Bathori fu ales ca rege al Poloniei, fratele său Cristofor fu ales ca principe în Transilvania. El domni cu titlul de voievod al Transilvaniei până la 1581.

Acest principe bătu ducaţi, taleri şi monete obsidionale (de necesitate). Caracteristica monetelor lui Bathori e faptul că sub coroană apare armura familiei sale (3 colţi de lup).

Sigismund Bathori 1581—1602. — Acest principe urmă la tronul tatălui său. Fiind minor la moartea acestuia el domni la început sub regenţa mamei sale. La 1595 el închee o alianţă cu Rudolf II, cu Domnul Munteniei (Mihaiu Viteazu) şi cu Domnul Moldovei (Ştefan Răsvan), în potriva Turcilor. In ur-

ma acestei alianțe își luă titlul de principe al Transilvaniei, Moldovei și Valachiei.

Monetele lui Sigismund păstrează aceleași tipuri ca și ale tatălui său. Sigismund a bătut ducați, taleri și piese de 3 grosițe.

Rudolf II 1598, 1602—1605. — In 1598 Rudolf Impăratul Germaniei luă Transilvania în stăpânire. Dela 1602—1605 el o trecu lui Basta, care fiind învins de Bocskay, fu silit a o părăsi.

Monetele lui Rudolf II bătute pentru Transilvania se recunosc prin aceea că au aqvila bicefală austriacă.

Moise Szekely 1602—1603. — După ce bagă groaza în Basta se ridică contra Impăratului Rudolf, care se arată nemulțumit de alegerea lui Szekely ca principe.

Ducații bătuți de Szekely reprezintă stema familiei lui, 2 lei în picioare ținând în mijloc o sabie, ce trece printr'o coroană. In câmp, de dreapta și de stânga luna și soarele; reverul lor e de asemenea interesant prin legenda „Dominus Protector Meus".

Ștefan Bocskay 1604—1606. — Acesta era unchiul lui Sigismund Bathori. In anul 1604 fu ales ca principe și domni până în Decembrie 1606.

Bocskay bătu ducați, taleri și piese de 3 grosițe. Monetele numite ducați au pe rever stema familii sale compusă dintr'un balaur.

Sigismund Rakoczy 1607—1608. — Acest principe urmă la tronul Transilvaniei după moartea lui Ştefan Bocskay.

Rakoczy deși domni puțin bătu totuși și el ducați și taleri. Mare parte din monetele sale sunt bătute la Cluj.

Gavril Bathori 1608—1613. — După abdicarea lui Sigismund Rakoczy, fu ales ca principe al Transilvaniei Gavril Bathori.

El domni ca un tiran până la 1613 când fu răpus de Gabriel Bethlen.

Acest principe bătu taleri, ducați și piese de groșițe. Monetele sale taleri și ducați represintă pe rever un balaur încolăcit, iar sub coroana regală în mijloc, e așezată stema familiei Bathori (cei 3 colți de mistreț).

Gabriel Bethlen 1613—1629.— Se răsculă la 1613 cu împuternicire dela Poartă contra lui Gabriel Bathori și fu ales ca principe al Transilvaniei. La 1619 intră în răsboiu cu Ferdinand II și cuceri aproape întreaga Ungarie. El însă închee în 1621 o convenție cu Ferdinand prin care renunță la Ungaria și își men-

ţine titlul de principe al Transilvaniei şi duce al ţinuturilor Oppeln şi Ratibor.

Mare parte din monetele lui Bethlen s'au bătut la Baia Mare (N B) [1]) Talerii lui Betlen au pe rever în mijloc stema familiei Bethlen (2 gâşte sălbatice faţă în faţă străpunse de o săgeată și înconjurate de un balaur). De o parte şi de alta a scutului sunt aşezate stemele Ungariei şi Transilvaniei. Uneori pe ducaţii acestui principe, stema Ungariei e înlocuită prin stema ducatelor Oppeln şi Ratibor.

Georg Rakoczy I 1630—1648. — Acest principe fu urmaşul la tronul Transilvaniei după retragerea lui Ştefan Bethlen.

El bătu ducaţi, taleri şi piese de 3 groşi. Unele monete ale lui Rakoczy au fost bătute în monetăria dela Baia Mare. Monetele sale au pe rever în mijloc stema familiei Rakoczy, (jumătate roată însoțită de un vultur cu spada în mână).

Georg Rakoczy II 1648—1660. — Incă din 1642 el fu ales ca moştenitor al tatălui său.

A bătut taleri, ducaţi şi groşite. Reverul monetelor sale nu diferă întru nimic de reverul monetelor tatălui său.

Acatiu Barcsai 1658—1660. — El fu numit principe cu sprijinul Porții la 1658 în locul lui Georg Rakoczy, la 1660 el renunță la tron în favoarea lui Johann Kemeny.

Monetele bătute de acest principe păstrează încă din factura predecesorilor săi cu singura deosebire că pe rever în mijlocul monetei apare un braț înarmat cu o sabie, dedesubtul ei o coroană regală.

Johann Kemeny 1661—1662. — E ales ca principe în 1661 însă neîntărit de Poartă. El luptă cu ajutorul trupelor imperiale contra Turcilor și căzu în luptă la 1662.

Monetele lui Kemeny au pe rever în mijloc stema familiei, (un cerb eşind dintr'o coroană regală).

Mihael Apafi 1661—1690. — Fu ales ca principe în 1661. După asediul Vienei de către Turci (1683) Apafi închee cu Leopold un acord în urma căreia Transilvania a trecut în stăpânirea Austriei. Monetele lui Apafi sunt caracterizate pe rever prin armura familiei sale (sabie, cască şi vița de vie).

Transilvania sub împărații Austriei. După moartea lui Apafi, stăpânirea Transilvaniei trecu Austriei.

Leopold I 1690—1705. — Abia prin pacea dela Carlowitz

[1]) Nagy Banya (Baia Mare).

1699 Leopold fu recunoscut de Poartă ca stăpânitor al Transilvaniei.

Monetele lui Leopold bătute pentru Transilvania au pe rever pe pieptul aqvilei bicefale austriace stema Transilvaniei, adică un scut tăiat ; în câmpul superior o aqvilă însoţită de un soare şi o semilună, în câmpul inferior 7 turnuri.

Josif I 1705—1711. — E urmaşul lui Leopold I. Josif bătu şi el monete la fel cu predecesorii săi. In timpul domnii lui se răsculă în Transilvania Frantz Rakoczy II care îi luă locul.

Frantz Rakoczy II 1704—1711. — Se urcă pe tron la 1704 şi domni până la 1711, când se răsculă contra Impăratului Austriei. Monetele acestui principe au pe rever stema familiei Rakoczy cu singura deosebire că uneori roata e întreagă.

Carol VI 1711—1740. — Se urcă pe tron într'un timp foarte critic, tocmai în momentul când Turcii începură a căuta pretexte pentru a smulge Transilvania din stăpânirea Austriei. Abia după multe greutăţi se închee pacea dela Passarowitz 1718 prin care se recunoaşte din nou Austriei stăpânirea asupra Transilvaniei.

Reverul monetelor sale e asemănător cu acelea ale predecesorilor săi.

Maria Terezia 1740—1780. — Timp de 40 ani în Transilvania Maria Terezia bătu monete cari nu diferă întru nimic de acelea bătute de înaintaşi săi.

MONETE STREINE CARI AU CIRCULAT LA NOI.

Afară de monetele naţionale bătute de domnii Moldovei şi domnii Ţării Româneşti, începând din veacul al XIV-lea şi până la 1867 la noi în ţară au circulat monetele ;

Denari ungureşti, apoi galbenii sau florinii (ughi);

monete poloneze de argint şi cupru (mai ales orti şi grosiţe) ;

silingii suedezi (şalăi) ;

zechini veneţieni, galbeni Olandezi (ducaţi) şi taleri de Olanda (LEI);

taleri germani, austriaci şi transilvăneni ;

monete ruseşti (denghi, ruble şi carboave) ;

monete turceşti (aspri, caragrosul, megidia, etc.)

NORME FUNDAMENTALE PENTRU CUMPĂRĂTORII DE MONETE ANTICE.

In stabilirea prețurilor monetelor m'am bazat în special pe practica și experiența proprie întru cât studiul cataloagelor streine nu mi-a putut servi la nimic, deoarece prețurile lor variază de la loc la loc și din timp în timp, și nu se potrivesc cu târgul nostru monetar.

Valoarea numismatică a unei monete e în raport direct cu raritatea, metalul, finețea stilului și felul conservării, ori adevăratului colecționar îi e foarte greu tocmai din această cauză a se ține de prețul normal și ajunge uneori la preț de raritate, adică la preț de speculațiune.

La ori ce cumpărare e recomandabil a se avea în vedere ;

a) calitatea monetei ;

b) sinceritatea vânzătorului, spre a nu fi păgubit cu monete false.

PREȚURILE MONETELOR

Dacia,	monete barbare de argint	12-15 gr.	Lei	200
„	„ „ „ „	2,60 gr.	„	120
Moesia Inferioară	Istros „ „	6 „	„	180
„ „	Callatis „		„	300
„ „	Istros, Tomis, Callatis aur		„	3000
Insulele Trace	Thasos argint	12 „	„	250
Regii Traciei	Lysimach „	17 „	„	500
Macedonia	Philip II aur	8,60 gr.	„	2500
„	„ argint	14,50 „	„	400
„	Alexandru cel Mare aur	8,60 „	„	2200
„	„ „ „ argint	17,— „	„	300
Monete imperiale	romane aur		„	1300
„ „	„ Traian bronz mare		„	200
„ „	„ „ argint		„	40
„ bizantine	convex concav, aur		„	500
Moldova	Petru Mușat argint		„	300
„	Ștefan Lacusta „		„	250
„	Ioan Vodă cel Cumplit bronz		„	1000
„	Istratie Dabija	„ mic	„	200

Moldova	Idem, imitațiuni sued, pol, prusace	Lei	30
„	Ocupația rusească, bronz 1771	„	200
„	Alexandru Ion I Cuza „	„	1000
Muntenia	Mircea cel bătrân cu efigie	„	300
„	„ „ „ tip comun	„	50
„	Vladislav II argint	„	300
„	Mihaiu Radu (Mihnea) bronz	„	700
Transilvania	Sigismund Bathori taler	„	700
„	Gabriel Bathori Cluj	„	1500
România	Carol I 1868 aur	„	10000
„	„ 1870 „	„	1800

DIVINITĂŢILE MAI IMPORTANTE, ZEI, ZEIŢE ŞI EROII, CU ATRIBUŢIUNILE LOR IN ANTICHITATEA GREACĂ

Aphrodita, zeiţa frumuseţii şi a amorului. E reprezentată printr'o femee goală ţinând un măr.

Ares, zeul răsboiului ; insigne lancea şi spada.

Artemis. zeiţa luminii, vânătoarei şi a maternităţii. E represen- tată ţinând un arc în mână, tolba cu săgeţi în spate, uneori ţine de coarne o căprioară.

Asklepios, fiul lui Apolon zeul medicinii, insigne ; şarpe încolăcit pe lângă un toiag.

Atena, (Pallas Athene), fica lui Zeus născută deplin armată din capul lui. Zeiţa înţelepciunii, inteligenţei, artelor, ştiinţei şi filosofiei. E reprezentată în armură cu coif, cu lance şi o victorie ; la picioare, scutul şi uneori bufniţa.

Caduceu, bagheta (vargă) de măslin sau laur încolăcită de 2 şerpi, iar la baza ei 2 aripioare.

Castor & Polux, fraţi eroi. Au luat parte la expediţia Argonauţilor şi sunt consideraţi ca simbol de prietenie.

Centaur, om până la brâu, restul cal.

Chimera, (Himera), monstru cu 2 capete ; unul de leu, altul de câine, cari vărsau foc pe gură, omorât de eroul Bellerophon.

Demetra, mama Persephonei, zeiţa pământului şi a forţelor productive ale naturii.

Dionysos, zeul naturii, al puterii şi al vieţii pământului, a culturii viţei de vie ,a vinului, a bucuriei şi a dansului. Dionysos are o coroană de ederă pe cap, în mână ţine un thyrsos (toiag).

Dioscurii, porecla celor 2 fraţi nedespărţiţi : Castor şi Polux. Mitul spune că Castor a căzut într'o luptă, iar fratele său Polux, iubindu-l mult a cerut permisiune lui Zeus să-l vadă în infern a doua zi. (Copii lui Jupiter).

Gorgona, numele celor 3 monștrii cu chip femeesc îngrozitor: Medusa, Stheno & Euryala. Ele personifica răutatea, cruzimea și groaza, având puterea de a transforma în piatră pe cei ce le priveau. Sunt representate sub formă de capete de femei cu părul vâlvoiu.

Heracles, cel mai celebru erou din mitologia greacă. E representat ca un bărbat voinic, ţinând în dreapta o măciucă, iar pe braţul stâng blana leului din Nemeea, ucis de el.

Hermes, curierul zeilor, e representat ca un tânăr cu o pălărie întraripată și cu aripi la picioare, ţinând în mână caduceul.

Hera, soţia lui Zeus, zeiţa fenomenelor cerești, a căsătorii. Ea poartă o diademă lată pe frunte.

Pallas, fica lui Zeus, vezi Atena.

Pan, fiul lui Hermes, zeul pădurii şi al pășiunii, protectorul păstorilor, inventatorul fluerului. E reprezentat cu picioare și coarne de berbec, producând spaima printre oameni.

Pegas, cal înaripat.

Persephona, fiica lui Zeus cu Demetra. Pe când se juca cu nimfele în Sicilia a fost răpită de Hades și dusă în infern. E reprezentată de regulă: cap de femee tânără.

Poseidon, frate cu Zeus, zeul mării și al navigaţiei, fiul lui Kronos cu Rhea. E înfăţișat ca un bătrân cu un picior pe o stâncă și ţinând în dreapta tridentul, iar în stânga un delfin.

Satyr, însoţitorul zeului Dionysos (Bachus) reprezentat cu părul zburlit; în frunte cu 2 coarne, cu picioarele ca de ţap, în mână ţine un fluier.

Taurul din Creta, Boul lui Geryon (Erytreea).

Zeus, fiul lui Kronos cu Rhea. E înfăţișat șezând pe tron ţinând în stânga sceptrul, iar în dreapta o victorie, sau o aquilă; la picioare bufniţa.

DIVINITĂŢILE MAI IMPORTANTE, ZEI, ZEIŢE ŞI EROII CU ATRIBUŢIUNILE LOR IN ANTICHITATEA ROMANĂ.

Apollo, zeul soarelui, luminei, medicinii, poesii, muzicii și artelor. E reprezentat ca un tânăr gol, ţinând în mână spice sau lira.

Charitele, trei graţii : Aglaea, Talia şi Eufrosina.
Ceres, zeiţa agriculturii, a secerişului, identificată cu Demetra, fiica lui Saturn cu Rhea.
Cybela, personifică natura sălbatică, soţia lui Saturn, mama lui Jupiter, Neptun şi Pluton.
Diana, zeiţa vânătoarei, vezi Artemis.
Esculap, zeul medicinii, sinonim cu Asclepios.
Faun, „divinităţi câmpeşti" Pan şi Silvanus. Ei protejau agricultura, apărau animalele de lupi.
Janus, regele Latiumului, în timpul lui Saturn era reprezentat cap cu două feţe.
Junona, sinonim cu Hera.
Latinus, regelel Latiumului, fiul lui Faunus, rege legendar al Aborigenilor.
Mars, zeul războiului ; e reprezentat ca un legionar, sau ca un tânăr gol, ţinând o lance şi uneori un trofeu.
Mercurius, curierul zeilor, identificat cu Hermes.
Minerva, zeiţa războiului şi a păcii.
Neptunus, zeul mării, identificat la Greci cu Poseidon.
Proserpina fiica lui Ceres, identificată la Greci cu Persephona.
Quirinius, supra numele zeului Mars.
Saturn, identificat cu Cronos.
Saturnalia, sărbători romane între 16—18 Dec.
Venus, născută din valurile mării, de aceia e adesea reprezentată, eşind din valuri aranjându-şi pletele.
Vestală zeiţă personificând focul ; fetele fecioare dela 12—24 ani ce se dedicau cultului zeiţei Vesta.

AUTORI CONSULTAŢI

Ambrosoli-Ricci, *Monete Greche*, Milan 1917.

„ „ *Manuale Elementare di numismatica*, Milano 1922.

Babelon Ernest, *Les monnaies grecques*, Paris 1921.

Băicoianu I. C., *Istoria Politicei noastre monetare şi a Băncii Naţionale*, Bucureşti 1932.

Bărcăcilă Al., *Drubeta*, T. Severin 1932.

Basturescu Cornelia, *Consideraţiuni asupra artei bizantine* din Bulet. Soc. Numismatice Române, 1930—1.

Blanchet Adrien, *Les villes fortifiées de la Péninsule Balkanique d'après les monnaies de l'époque romaine*, Buc. 1923, extras din Bul. Soc. Numismatice Române.

Brătianu I. C., *Originele stemelor Moldovei şi a Ţării Româneşti*, Buc. 1931.

Buletinul Societăţii Numismatice Române.

Densuşeanu N., *Dacia preistorică*, Buc.

Docan N., *Studii privitoare la numismatica Ţării Româneşti*, Buc 1910.

Elmer Georg, *Verzeichnis der Römischen Reichsprägungen von Augustus bis Anastasius*, Wien 1933.

Fischer E., *Das moldauische Münzwesen*, Cernowitz 1901.

Forrer Robert Dr., *Keltische Numismatik der Rhein-und-Donaulande.*

Gassauer Rudolf Dr., *Der gegenwärtige Stand der moldauischen Munzkunde*, Cernăuţi 1931.

„ „ *Tipuri de monete moldoveneşti inedite*, Suceava 1933.

Head B. V., *Historia Numorum*, Oxford 1911.

Iorga N., *Istoria Comerţului Românesc*, 2 vol. Buc. 1925.

Knechtel W., *O monetă scythică a regelui Kanitu*, Buc. 1912.

Knechtel W., *Monete inedite sau puţin cunoscute din oraşele noastre pontice,* Buc. 1915.

" *Plumburi bizantine,* Buc. 1915.

Mirone Salvatore, *Numismatica — Nozioni di numismatica Greca-Romana-Bizantina* etc., Milano 1930.

Moisil Const., *Consideraţiuni asupra monetelor lui Mircea cel Bătrân.*

Medaliile lui Constantin Vodă Brâncoveanu.

D. A. Sturdza şi numismatica românească.

Contribuţiuni la istoria monetăriei vechi româneşti.

Bănăria lui Dabija Vodă.

Efigiile monetare ale Domnilor Români.

Monete şi podoabe dela sfârşitul veacului al XV-lea.

Numismatica Dobrogei.

Medalia lui Mihai-Viteazu. Moneta lui Basarab Voevod. Originea cuvântului „ban".

Numismatica şi descoperirile dela Curtea de Argeş.

Arta noastră medalistică.

2 medalii privitoare la istoria teatrului românesc.

Monetele Dacilor.

Biletul de împrumutare al comitetului revoluţionar din 1853.

Opera ştiinţifică a d-lui M. C. Sutzu. Cele mai vechi monete din Istros.

2 ştiinţe surori: numismatica şi sigilografia.

Din numismatica Olteniei.

Monetele lui Radu I. Basarab.

Monetele Impăratului Traian privitoare la războaele cu Dacii şi la cucerirea Daciei.

Monete vechi româneşti inedite sau puţin cunoscute.

Monetăria Ţării Româneşti în timpul dinastiei Basarabilor, Cluj 1924.

Sur les trouvailles des monnaies byzantines en Roumanie, Buc. 1924.

Netzhammer R., *Aus Rumänien* 2 vol. Einsiedeln (Elveţia) 1913.

Nicolaescu S. C. Plopşor, *Vechimea creştinismului în Oltenia,* Craiova 1933.

Odobescu Alex., *Mihnea Vodă cel Rău.* Bibl. Clasicilor Rom.

Pârvan Vasile, *Getica,* Buc. 1926.

Popp N. Victor, *Monetele şi medaliile lui Cuza-Vodă,* Buc. 1925.

Pick Behrend, *Die Antiken Münzen von Dacien und Moesien.* 2 vol. 1898.

Regling Kurt, *Die Antiken Münzen.* Leipzig 1929.

Resch Adolf, *Siebenbürgische Münzen und Medaillen.* Hermannstadt 1901.

Romaşcanu Gr. Mih., *Monetele Regelui Carol I.* Buc. 1932.

Sacerdoţeanu Aurelian, *Marea invazie tatară şi sud-estul european.* Buc. 1933.

Sabatier I., *Monnaies Byzantines.* 2 vol. Paris 1862.

Severeanu C. Dr., *Monetele vechiului Bucureşti.* „Dimineaţa" 1933.

Sion G., *Monete suedeze falsificate în monetăria din Suceava.* Buc. 1915.

Soutzo C. M., *Contribuţia numismaticei la istoria României Transdanubiene.*

De l'emploi par les Romains des unités pondérales et monétaires et de leur divisions. Buc. 1923.

L'évolution pondérale dans l'antiquité. Buc. 1921.

Origines des Monnaies Saint Germain les Corbeil. 1917.

Les recherches récentes sur la monnaie Roumaine. Paris 1910.

Les lourdes monnaies. Paris 1907.

L'u Le Qa et la Mine. Paris 1909.

L'as et la Libella. Bruxelles 1910.

Les origines Assyro Chaldéennes des poids Romains. Buc. 1909.

Les Origines des Monnaies. Notice sur les origines et les rapports de quelques poids Assyro-Chaldéens. Athènes 1919.

Monete inedite din oraşele noastre pontice. Tomis. Kallatis Istros. Buc. 1913.

Les origines du sesterce et du miliarense et leur continuité jusqu'aux temps Byzantins.

Le sisteme monetaire d'Anastase. Buc. 1927.

Sturdza A. D., *Übersicht der Münzen und Medaillen des Fürstenthums Romänien.* Wien 1874.

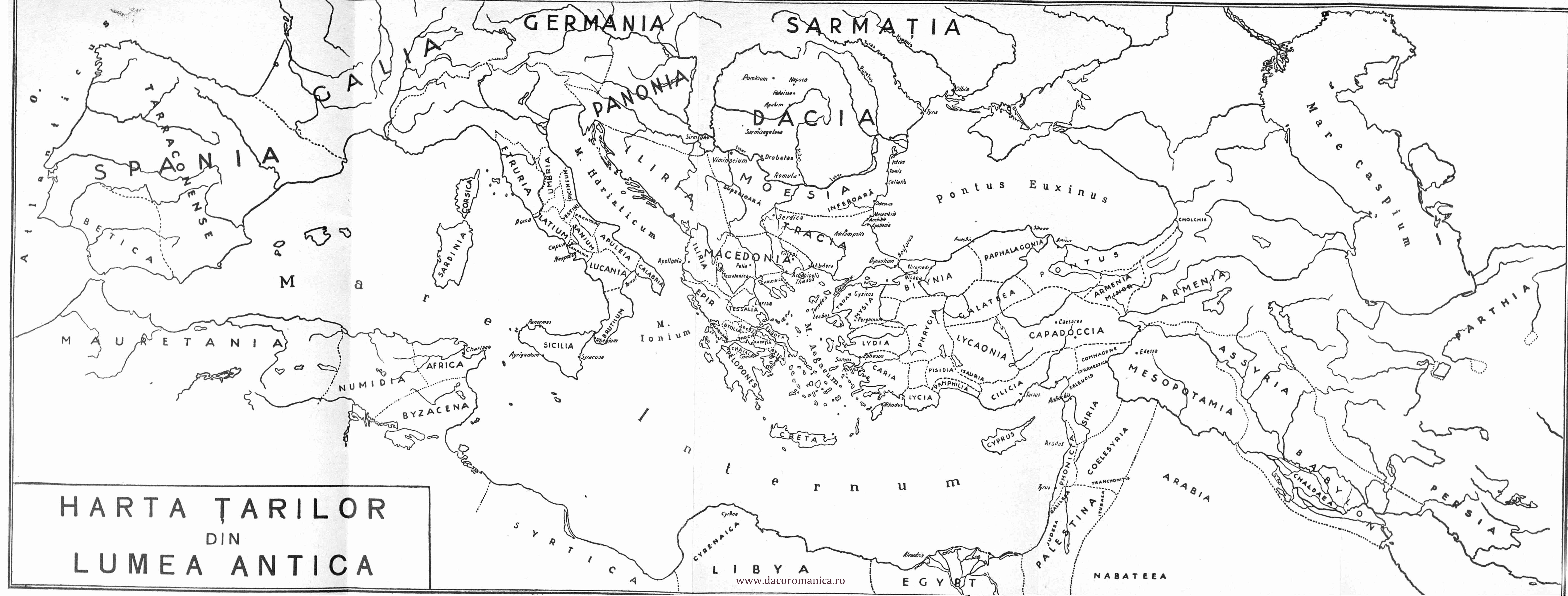
DIN LUCRĂRILE ACELUIAŞ:

Colecţiunile Numismatice, note publicate în „Viitorul" 1933.

Tezaurul dela Crovu (Dâmboviţa) în „Universul" 1933.

Un depozit de monete medievale găsit lângă Craiova"
„Dimineaţa" 1933.

Despre geme şi camee „Viitorul" 1934.

HARTA ȚARILOR
DIN
LUMEA ANTICA
GERMANIA
SARMAȚIA
GALIA
PANONIA
DACIA
SPANIA
TARRACONENSE
BETICA
Atlanticus O.
Mare Caspium
Pontus Euxinus
ILIRIA
MOESIA
SUPERIOARĂ
INFERIOARĂ
TRACIA
MACEDONIA
ETRURIA
UMBRIA
PICINEUM
LATIUM
APULEIA
LUCANIA
CALABRIA
BRUTTIUM
CORSICA
SARDINIA
SICILIA
M. Hadriaticum
M. Ionium
M. Aegaeum
Mare Internum
MAURETANIA
NUMIDIA
AFRICA
BYZACENA
SYRTICA
CYRENAICA
LIBYA
EGYPT
CRETA
CYPRUS
EPIR
TESSALIA
PELOPONES
MYSIA
LYDIA
CARIA
LYCIA
PHRYGIA
BITYNIA
PAPHALAGONIA
PONTUS
GALATEEA
LYCAONIA
PISIDIA
ISAURIA
PAMPHILIA
CILICIA
CAPADOCCIA
ARMENIA MINOR
ARMENIA
COLCHIS
PARTHIA
ASSYRIA
MESOPOTAMIA
SIRIA
COELESYRIA
PHONICIA
PALESTINA
ARABIA
NABATEEA
BABYLON
CHALDAEA
PERSIA
Porolisum
Napoca
Apulum
Sarmizegetusa
Drobetae
Romula
Viminacium
Sirmium
Tyra
Olbia
Istros
Tomis
Callatis
Odessus
Mesembria
Anchiale
Apollonia
Serdica
Adrianopolis
Byzantium
Nicomedia
Nicaea
Sinope
Amisus
Amastris
Caesarea
Edessa
Tarsus
Antiochia
Seleucia
Aradus
Tyrus
Alexandria
Cyrene
Roma
Capua
Neapolis
Tarent
Rhegium
Syracusa
Agrigentum
Panormos
Carthago
Apollonia
Pella
Tessalonica
Larisa
Thasos
Abdera
Pergamum
Cyzicus
Lesbos
Samos
Ephesus
Miletus
Rhodus